

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

Ю.С. Палєєва

Міжнародне право

Збірник завдань для самостійної роботи

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

Ю.С. ПАЛЄЄВА

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ЗБІРНИК ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Дніпропетровськ
2015

УДК 341(076)
ББК 67.412
П 14

Рецензент:

С.В. Гришак, кандидат юридичних наук,
декан юридичного факультету Національного гірничого університету.

Палєєва Ю.С.

П 14 Міжнародне право: збірник завдань для самостійної роботи / Ю.С. Палєєва. – Дніпропетровськ: Університет Альфреда Нобеля, 2015. – 96 с.

ISBN 978-966-434-336-4

Збірник завдань для самостійної роботи з дисципліни «Міжнародне право» розроблено для студентів напряму підготовки «Правознавство» денної та заочної форм навчання. Він покликаний допомогти при вивченні загальної та особливої частин дисципліни, закріпити набуті теоретичні знання, зокрема з основних положень національних і міжнародних документів у цій сфері.

Збірник містить тестові і ситуативні завдання, перелік термінів, які студент має засвоїти при вивченні кожної теми, питання до колоквиумів і для самостійної роботи, що передбачає опрацювання національних і міжнародних законодавчих актів.

УДК 341(076)
ББК 67.412

ISBN 978-966-434-336-4

© Ю.С. Палєєва, 2015
© Дніпропетровський університет
імені Альфреда Нобеля,
оформлення, 2015

ЗМІСТ

Передмова	4
Практичне заняття 1	Поняття міжнародного публічного права. Принципи міжнародного права..... 6
Практичне заняття 2	Суб'єкти міжнародного права 17
Практичне заняття 3	Право міжнародних договорів 25
Практичне заняття 4–5	Право зовнішніх зносин. Дипломатичне право. Дипломатичний протокол і церемоніал. Консульське право 35
Практичне заняття 6	Проблеми території та народонаселення в сучасному міжнародному праві..... 47
Практичне заняття 7	Право міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй 56
Практичне заняття 8	Відповідальність і санкції в міжнародному праві. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів 63
Практичне заняття 9	Міжнародне кримінальне право..... 74
Методичне забезпечення контролю знань	80
Перелік термінів з дисципліни «Міжнародне право»	90
Екзаменаційні питання з дисципліни «Міжнародне право»	91
ЛІТЕРАТУРА	93

ПЕРЕДМОВА

Міжнародне право справедливо визначають як самостійну правову систему зі своїми особливостями і закономірностями. Його вивчення включено до навчальних планів усіх вищих навчальних закладів, які забезпечують підготовку студентів за спеціальністю «Правознавство».

Міжнародне право формувалося протягом століть з метою утвердження стабільних, упорядкованих міжнародних відносин. У сучасних умовах інтерес до нього зростає, оскільки збереження цивілізації потребує подальшого підтримання міжнародного правопорядку.

Семінарське (практичне) заняття є однією з найважливіших форм вивчення і засвоєння матеріалу. Безпосереднім його завданням є навчити студентів самостійно працювати і мислити, давати власну оцінку державно-правовим явищам і подіям, які відбуваються на сучасному етапі існування міжнародного правопорядку.

При вивченні дисципліни «Міжнародне право» вирішуються основні завдання, такі як: опанування навичок роботи з міжнародно-правовими актами, за допомогою яких формується універсальне глобальне середовище, встановлюються визнані світовою спільнотою правила поведінки на міжнародній арені; розкриття співвідношення норм міжнародного і внутрішнього права України; розуміння процесів, пов'язаних із зовнішньополітичною діяльністю України, реалізацією стратегії національного розвитку і безпеки в сучасних умовах. У результаті завершення вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати загальні положення сучасного міжнародного права, його історію, джерела і систему сучасного міжнародного права, перелік суб'єктів міжнародного права і їх правовий статус, основні принципи сучасного міжнародного права, особливості взаємодії міжнародного і внутрішньодержавного права та його основні інститути і галузі, право міжнародних організацій, тенденції міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, право

міжнародних договорів, право зовнішніх зносин, міжнародно-правові засоби вирішення міжнародних суперечок; уміти користуватися певним інструментарієм науки міжнародного права, міжнародно-правовими джерелами, застосовувати положення міжнародно-правових договорів, конвенцій, угод, укладених за участю України, характеризувати національне законодавство з точки зору його відповідності міжнародному праву.

Курс лекцій дає уявлення про предмет у цілому і його найважливіші положення, знайомить з новою інформацією. У свою чергу, відтворення цієї інформації, її обговорення на семінарських і практичних заняттях, розв'язання задач, правова кваліфікація конкретних ситуацій, зіставлення документів дають змогу глибше зрозуміти теоретичний матеріал. Посібник містить комплекс завдань для проведення семінарських занять. Студентам пропонується розв'язати ситуативні завдання, тести, розроблені в межах навчальної програми з дисципліни «Міжнародне право».

Завдання складені на основі фактів, подій, документів і літератури з міжнародних зносин, практики судових та інших органів і міжнародних організацій.

При підготовці збірника використано аналогічні вітчизняні та зарубіжні видання, зокрема практикум з міжнародного права Н.В. Пронюк, навчальний посібник з міжнародного права М. Антонович.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Поняття міжнародного публічного права. Принципи міжнародного права

Поняття міжнародного права. Історія виникнення та розвитку міжнародного права. Взаємозв'язок міжнародного права із зовнішньою політикою та дипломатією. Міжнародне право та міжнародні відносини.

Поняття джерел міжнародного права.

Форми правотворчої діяльності у міжнародному праві.

Норми міжнародного права і їх класифікація. Роль імперативних норм (jus cogens).

Інститути та галузі міжнародного права. Кодифікація в міжнародному праві.

Основні принципи сучасного міжнародного права, їх юридична природа та роль в системі міжнародно-правового регулювання.

Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права.

Теми рефератів

1. Походження і розвиток міжнародного права.
2. Імперативні норми (*jus cogens*) в системі міжнародного права.
3. Міжнародно-правові інститути і галузі міжнародного публічного права.
4. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права.
5. Кодифікація норм міжнародного права.

Спеціальні терміни

Імплементация норм міжнародного публічного права, міжнародне співтовариство, міжнародне публічне право, міжнародне приватне право, міжнародний правопорядок, міжнародна система, галузі міжнародного публічного права, доктрина, міжнародна ввічливість, міжнародно-правовий звичай, «м'яке право», загальновизнані норми міжнародного права.

Задачі

Задача 1. Характерним моментом в історії розвитку міжнародного права є та обставина, що досить помітні і значні зрушення у нормативному врегулюванні сформованих у міждержавних відносинах правил поведінки досить часто збігалися з проведенням народних форумів (конгресів, конференцій), якими було ознаменовано завершення війн. Обгрунтовано до таких форумів можна віднести Вестфальський (1648 р.) і Утрехтський (1713 р.) мирні конгреси, які підвели ризику під кровопролитними Тридцятилітньою і Семилітньою війнами відповідно. Вестфальський конгрес і укладені за його результатами мирні договори мали епохальне значення, і це спонукало деяких науковців-міжнародників за основу періодизації міжнародного права взяти дату проведення цього форуму. Як один з визначальних етапів в історії розвитку міжнародного права розглядається і Утрехтський конгрес.

1. Складіть періодизацію історичного розвитку міжнародного права. Наведіть декілька концепцій.

2. Які питання стали предметом розгляду на згаданих конгресах і які основні положення Вестфальського й Утрехтського мирних договорів?

3. Який вплив на регулювання тогочасних і сучасних міжнародних відносин мали рішення Вестфальського й Утрехтського мирних конгресів?

Задача 2. Збройні сили держави А вторглися на територію держави Б. При завданні бомбових ударів по об'єктах держави Б використовувалися авіабази держави В. Вони були надані на прохання держави А. Держава Б кваліфікувала дії держави А і В як здійснення агресії і звернулася до Ради Безпеки ООН з проханням застосувати санкції до цих держав.

Держава В заявила, що порушення питання про санкції стосовно неї неправомірне, оскільки її збройні сили у воєнних операціях проти держави Б участі не брали.

1. Дайте правову оцінку діям усіх держав.

2. Чи порушуються діями держав А і В основні принципи міжнародного права?

3. Яким чином участь ООН впливає на правомірність збройного колективного придушення агресії?

4. Розкрийте механізм застосування збройної сили за рішенням Ради Безпеки.

5. Що таке агресія, самооборона, колективна самооборона?

Теми дискусій

1. Взаємозв'язок міжнародного права із зовнішньою політикою та дипломатією.

2. Міжнародне право та міжнародні відносини.

Тестові завдання

1. Що таке міжнародне право:

1) сукупність різноманітних відносин між суб'єктами нашої системи: політичних, економічних, торгових, науково-технічних культурних та інших;

2) комплексна правова система, що включає суб'єкти міжнародного права і міжнародні відносини, юридичні норми, які регулюють міждержавні відносини з метою забезпечення міжнародного миру і безпеки;

3) особлива правова система, яка складається з різних правових систем, у тому числі національних, міжнародних договірних і звичаєвих норм, в рамках якої здійснюються публічно-правові відносини між суб'єктами міжнародної системи;

4) самостійна правова система, яка складається з комплексу юридичних норм, створюваних державами, міжнародними організаціями, іншими суб'єктами міжнародного права шляхом укладення угод, предметом регулювання якої є міждержавні й інші міжнародні відносини;

5) система норм та інститутів різних галузей права, які регулюють відносини між усіма учасниками світового спілкування?

2. Які відносини є предметом міжнародно-правового регулювання:

1) правовідносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права;

2) правовідносини між державами і міжнародними організаціями;

3) правовідносини між державами і державоподібними утвореннями (Ватикан);

4) правовідносини, ускладнені іноземним елементом (між фізичними і юридичними особами різних держав);

5) правовідносини між міжнародними міжурядовими і неурядовими організаціями?

3. Що є основним джерелом міжнародного права:

1) акти міжнародних організацій, конференцій і нарад;

2) акти міжнародних неурядових організацій;

3) міжнародно-правова доктрина;

4) міжнародні угоди;

5) закони і підзаконні акти України?

4. Якими рисами характеризується сучасне міжнародне право:

1) дискримінаційний характер, насильницький спосіб розв'язання міжнародних суперечок;

2) повага прав і основних свобод людини;

3) основні принципи міжнародного права відображають соціальні цінності світового співтовариства;

4) диспозитивний характер більшості норм міжнародного права;

5) універсальність міжнародного регулювання?

5. Норми міжнародного права поділяються на:

1) диспозитивні та імперативні;

2) матеріальні та диспозитивні;

3) корпоративні і регулярні;

4) норми-дозволи і норми-заборони;

5) первинні та вторинні.

6. Першою спробою кодифікації норм міжнародного права є:

1) Велика хартія вольностей 1215 р.;

- 2) Віденський конгрес 1815 р.;
- 3) Статут СНД;
- 4) Віденська конвенція 1969 р.;
- 5) Гаазька конвенція 1907 р.

7. В епоху Римської республіки з точки зору міжнародного права найважливіше значення мали угоди римлян з іншими народами, які уклалися на основі:

- 1) дружби та гостинності;
- 2) рівності та союзу;
- 3) рівності та взаємності;
- 4) взаємоповаги;
- 5) взаєморозуміння.

8. Хто є автором однієї з перших фундаментальних праць у міжнародному праві «Право війни і миру»:

- 1) Гуго Гроцій;
- 2) Карл Маркс;
- 3) Оппенгейм;
- 4) Аристотель?

9. Виділіть основні функції міжнародного права:

- 1) державотворча, правотворча, правореалізуюча;
- 2) політична, економічна, культурна;
- 3) стабілізуюча, превентивна, організаційна;
- 4) охоронна, регулятивна, стабілізуюча;
- 5) правовстановлююча, інформаційна, забезпечувальна.

10. Внаслідок якого процесу виникло міжнародне право:

- 1) еволюції людської свідомості;
- 2) історичного розвитку людства;
- 3) прагнення держав до об'єднання;
- 4) спроби забезпечити мир і безпеку?

11. Яким чином можна змінити імперативну норму міжнародного права:

- 1) тільки наступною нормою загального міжнародного права, що має такий самий характер;
- 2) імперативну норму змінити можна за ініціативою міжнародних організацій;
- 3) імперативну норму змінити неможливо;
- 4) будь-якими нормами загального міжнародного права;
- 5) лише шляхом прийняття Декларації ГА ООН?

12. *Хто є суб'єктом створення норм міжнародного права:*

- 1) юридичні та фізичні особи;
- 2) держави й інші суб'єкти міжнародного права;
- 3) міжнародні організації;
- 4) державоподібні утворення;
- 5) нації і народи, які борються за самовизначення?

13. *Діяльність держави з реалізації міжнародних норм у національному законодавстві – це:*

- 1) трансформація;
- 2) цесія;
- 3) рецепція;
- 4) імплементація;
- 5) адаптація.

14. *Основні принципи міжнародного права – це:*

- 1) положення Статуту ООН;
- 2) правила для керівництва поведінки суб'єктів міжнародного права, що виникли як *результат* суспільної практики;
- 3) рішення міжнародних організацій;
- 4) акти міжнародних конференцій та нарад;
- 5) міжнародні договори, які забезпечуються державним примусом.

15. *У якому документі вперше було закріплено основні принципи міжнародного права:*

- 1) Конституція України;
- 2) Статут ООН;
- 3) Статут Ліги Націй;
- 4) Заключний акт НБСЄ;
- 5) Декларація ООН про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН?

16. *Принцип самовизначення націй і народів – це:*

- 1) право народів і націй;
- 2) обов'язок націй і народів;
- 3) право держав і державоподібних утворень;
- 4) обов'язок держав і державоподібних утворень;
- 5) право міжнародних організацій.

17. У яких з перелічених випадків порушується принцип невторгання у внутрішні справи:

- 1) надання гуманітарної допомоги;
- 2) підтримка терористичних формувань;
- 3) надання консультацій опозиційному уряду;
- 4) застосування примусових заходів згідно з рішенням Ради Безпеки з метою підтримки миру і безпеки;
- 5) збройна підтримка уряду в боротьбі з опозицією, що прагне його скинути?

18. Зміст основних принципів міжнародного права характеризується:

- 1) універсальністю;
- 2) стабільністю;
- 3) трансформацією;
- 4) програмним характером;
- 5) системністю.

19. Які з перелічених принципів не є основними принципами сучасного міжнародного права:

- 1) принцип мирного розв'язання міжнародних спорів;
- 2) принцип демаркації та делімітації державних кордонів;
- 3) принцип самовизначення націй і народів;
- 4) принцип непорушності законів;
- 5) принцип незастосування сили чи погрози силою?

20. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів полягає у тому, що:

- 1) міжнародні спори і конфлікти можуть бути врегульовані як мирними, так і збройними засобами;
- 2) міжнародні суперечки повинні бути врегульовані, незважаючи на будь-які наслідки;
- 3) міжнародні спори слід врегульовувати таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир і безпеку;
- 4) мирні засоби, які використовуються для врегулювання міжнародних спорів, повинні узгоджуватися з принципами справедливості і міжнародного права;
- 5) чітко визначено перелік засобів мирного врегулювання спорів, а саме шляхом переговорів, посередництва, добрих послуг, примирення, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних організацій, угод або іншими мирними засобами на вибір.

21. *Вичерпний перелік принципів сучасного міжнародного права закріплено у:*

- 1) Загальній декларації прав людини;
- 2) Статуті ООН;
- 3) Декларації ООН про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН;
- 4) Заключному акті НБСЄ;
- 5) Договорі про заснування Європейського Союзу.

22. *До групи принципів, що стосуються підтримання міжнародного миру та безпеки, належить:*

- 1) принцип непорушності кордонів;
- 2) принцип обов'язкового виконання національних нормативних актів;
- 3) принцип мирного вирішення міжнародних спорів;
- 4) принцип суверенної рівності держав;
- 5) принцип самовизначення націй і народів.

23. *Який з наведених аспектів не належить до принципу сумлінного виконання міжнародних договірних зобов'язань:*

- 1) держава повинна сумлінно виконувати свої зобов'язання згідно з міжнародним правом;
- 2) якщо зобов'язання, що випливають з міжнародних договорів, суперечать зобов'язанням членів ООН за Статутом, останній має переважну силу;
- 3) невиконання або несумлінне виконання зобов'язань зумовлює настання кримінальної, адміністративної або цивільної відповідальності;
- 4) не можна посилаючись на положення внутрішньодержавного права як підставу щодо невиконання міжнародних зобов'язань;
- 5) міжнародне право передбачає відхід від цього принципу у зв'язку із ротацією вищих посадових осіб відповідних держав чи міжнародних організацій?

24. *Який статус основних принципів міжнародного права:*

- 1) вища юридична сила;
- 2) головне джерело права;
- 3) правило поведінки;
- 4) рекомендація;
- 5) норми-дозволи?

25. Принцип незастосування сили або погрози силою означає:

- 1) утримуватися від застосування сили чи її погрози проти територіальної недоторканності чи політичної незалежності держав;
- 2) заохочувати держави та інших суб'єктів міжнародного права або сприяти застосуванню сили, але тільки безпосередньо не застосовувати силу в міжнародних відносинах;
- 3) виконувати покладені зобов'язання, утримуватися від організації, підбурювання, посібництва або участі в напіввоєнних, терористичних чи підривних цілях;
- 4) застосування сили чи її погрози тільки за рішенням ГА ООН;
- 5) застосування сили чи її погрози при врегулюванні міжнародних спорів і конфліктів.

26. Що з нижчепереліченого не стосується принципу загальної поваги прав та основних свобод людини:

- 1) створення універсальних рекомендацій для всіх держав про права людини й основні свободи людини, яких необхідно дотримуватися і поважати;
- 2) розробка міжнародних договорів про права людини, що зобов'язують держави створювати механізми їх реалізації на національному рівні;
- 3) кожна держава має право вільно обирати і розвивати свої політичні, соціальні, економічні і культурні системи;
- 4) перевірка виконання державами своїх міжнародних зобов'язань щодо забезпечення прав і свобод людини через створення механізму контролю;
- 5) забезпечення добробуту народів і звільнення від дискримінації?

27. Дотримання основних принципів міжнародного права є:

- 1) обов'язковим;
- 2) за бажанням держав;
- 3) за бажанням держав та інших суб'єктів міжнародного права;
- 4) за згодою міжнародних організацій;
- 5) необов'язковим.

28. Яке ставлення України зафіксовано в Конституції 1996 р. стосовно основних принципів міжнародного права:

- 1) визнання їх основою здійснення зовнішньополітичної діяльності України, підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства;

2) визнання додатковими принципами реалізації зовнішньої політики України, підтримання мирного співробітництва з іншими державами;

3) обов'язковість лише групи принципів, пов'язаних з міжнародним співробітництвом держав;

4) обов'язковість лише групи принципів, що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки;

5) жодних відповідних положень у Конституції не міститься?

29. Процес формування основних принципів міжнародного права зумовлений:

1) необхідністю запозичення уніфікованих міжнародно-правових стандартів;

2) об'єктивною необхідністю функціонування системи міжнародних відносин і міжнародного права;

3) потребою відображення інтересів держав і міжнародного співтовариства;

4) потребою відображення інтересів міжнародних організацій;

5) активним процесом державотворення.

30. Які з перелічених принципів не закріплені у Статуті ООН 1945 р.:

1) суверенної рівності держав;

2) територіальної цілісності держав;

3) розв'язання міжнародних спорів мирними засобами;

4) сумлінного виконання прийнятих міжнародних зобов'язань;

5) загальної поваги прав і основних свобод людини?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Які відносини регулюються міжнародним публічним правом?

2. Які фактори міжнародного життя впливають на розвиток міжнародного публічного права?

3. Який суб'єктно-об'єктний склад міжнародного публічного права?

4. Як співвідноситься міжнародне право і внутрішньодержавне право?

5. Яка теорія — монізму або дуалізму — прийнята сучасним українським законодавством?

6. Як співвідносяться міжнародне публічне і міжнародне приватне право?

7. Наведіть періодизацію історії міжнародного права.

8. У чому полягають особливості міжнародного права XIX ст.?

9. Яким був вплив Другої світової війни на розвиток міжнародного права?

10. У чому полягають особливості створення імперативних норм міжнародного публічного права?

11. Чому міжнародний договір вважається найбільш ефективним регулятором міжнародно-правових відносин?

12. Яка роль Комісії з міжнародного права ООН у процесі формування й кодифікації норм міжнародного публічного права?

13. Яке значення основних принципів міжнародного публічного права?

14. Які тенденції розвитку міжнародних відносин, що впливають на формування основних принципів міжнародного публічного права?

15. Як розуміється стабільність і динамізм системи основних принципів міжнародного публічного права?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Поняття суб'єкта міжнародного права. Держави як головні суб'єкти міжнародного права. Державний суверенітет та його міжнародно-правове значення. Інші суб'єкти міжнародного права: міжнародні організації, державоподібні утворення, нації і народи, що виборюють свою незалежність.

Поняття визнання в сучасному міжнародному праві. Визнання нових держав.

Проблема правонаступництва суб'єктів у міжнародному праві. правонаступництво стосовно міжнародних договорів, державної власності, архівів, державних боргів.

Теми рефератів

1. Доктрина Естради, Доктрина Тобара – їх аналіз.
2. Сучасні концепції імунітету держави.
3. Державоподібні утворення, їх міжнародна правосуб'єктність.
4. Правосуб'єктність народів, що виборюють право на незалежність.
5. Система міжнародного визнання воюючої або повсталोї сторони.
6. Проблема правонаступництва у зв'язку з припиненням існування СРСР.

Спеціальні терміни

Васалітет, відсутність правонаступництва (*tabula rasa*), власність держави за кордоном, держава- правонаступник, держава-правопередник, державні архіви, державні борги, державна власність, державоподібні суб'єкти (квзідержави), дієздатність, деліктоздатність, колонії, колонізація, кондомініуми, особиста унія, міжнародна правосуб'єктність, міжнародне правонаступництво, нації і народності, що борються за національне визволення, несамоврядні території, основні й похідні суб'єкти міжнародного права, правонаступництво повне, правонаступництво часткове, протекторат, система опіки, унітарна держава.

Задачі

Задача 1. У теорії держави і права під правосуб'єктністю розуміється здатність особи (фізичної чи юридичної) брати участь у правовідносинах, бути їх суб'єктом. Міра участі суб'єктів у правових відносинах визначається їх правоздатністю і дієздатністю. З певними корективами така точка зору стосовно поняття міжнародної правосуб'єктності переважає і в міжнародно-правовій науці, у тому числі вітчизняній.

Протягом тривалого часу у міжнародно-правовій доктрині, особливо вітчизняній, панувала точка зору, прихильники якої відмовляли у визнанні за індивідами і юридичними особами міжнародної правосуб'єктності. Ця позиція висвітлена і в авторитетних довідкових виданнях, і в працях відомих юристів. Але сьогодні у навчальній і науковій літературі з міжнародного права все частіше висловлюється протилежна позиція, обґрунтована посиланнями на конкретні положення чинних дво- і багатосторонніх міжнародних договорів.

1. Яке узагальнююче визначення поняття міжнародної правосуб'єктності можна дати з урахуванням положень загальної теорії держави і права і міжнародно-правової доктрини?

2. Які категорії суб'єктів права, на Вашу думку, слід зарахувати до переліку суб'єктів міжнародного права?

3. Яку позицію Ви особисто можете обґрунтувати з проблеми міжнародної правосуб'єктності індивідів?

Задача 2. Як відомо, Україна (УРСР) є однією з країн-засновниць ООН. Її представники брали участь у розробці міжнародно-правових документів, заснуванні органів ООН та її спеціалізованих установ. Спираючись на відповідні міжнародні та внутрішньодержавні документи, дайте відповідь на такі питання.

1. Чи була УРСР та інші республіки СРСР суб'єктами міжнародного права?

2. Як можна охарактеризувати міжнародну правосуб'єктність України за часів її перебування у складі СРСР?

3. Згадайте представників України, які зробили вагомий внесок у міжнародний правотворчий процес, у розвиток двосторонніх та багатосторонніх відносин.

Задача 3. На початку 70-х рр. XX ст. при розгляді Генеральною Асамблеєю ООН питання про надання незалежності португальським колоніям в Африці, представник Португалії звинуватив деякі держави у тому, що вони, надаючи допомогу патріотам Анголи, порушують принцип невтручання. Він зазначив, що боротьба в колоніях є внутрішньою справою метрополії, і будь-яка участь у такій боротьбі третіх держав суперечить міжнародному праву.

1. Яке ставлення сучасного міжнародного права до питання міжнародної правосуб'єктності націй і народів, що виборюють свою незалежність?

2. Які критерії необхідно застосовувати при визначенні можливості наділення конкретної нації чи народу міжнародною правосуб'єктністю?

3. Чи можуть держави згідно з міжнародним правом допомагати у боротьбі народів за незалежність?

4. Який зміст принципу права нації на самовизначення і як він співвідноситься з принципом невтручання у внутрішні справи держави?

Тема дискусії

Визнання воюючої або повсталогої сторони.

Тестові завдання

1. Суб'єкти міжнародного права – це:

- 1) носії міжнародних прав;
- 2) носії міжнародних зобов'язань;
- 3) держави, наділені міжнародною правосуб'єктністю;
- 4) учасники міжнародних відносин, наділені міжнародною правосуб'єктністю;
- 5) учасники правових відносин.

2. До суб'єктів міжнародного права належать:

- 1) держави, державоподібні утворення, міжнародні організації, фізичні та юридичні особи;
- 2) держави, державоподібні утворення, міжнародні організації;
- 3) фізичні та юридичні особи;
- 4) нації, які борються за самовизначення;
- 5) держави та міжнародні організації.

3. Державоподібні утворення – це так звані:

- 1) держави, які не мають конституцій;
- 2) історично сформовані політично-релігійні або політично-територіальні одиниці;
- 3) вільні міста і території;
- 4) штати, федерації, кантони, землі;
- 5) республіки або монархії;
- 6) міжнародні організації.

4. До первинних суб'єктів міжнародного права належать:

- 1) державоподібні утворення;
- 2) міжнародні міжурядові організації;
- 3) міжнародні неурядові організації;
- 4) нації і народи, які борються за свою незалежність;
- 5) держави, які володіють міжнародною правосуб'єктністю.

5. Наявність яких елементів дозволяє визначати єдність держави, характеризує її як суб'єкта міжнародного права:

- 1) суверенітет, апарат примусу, населення;
- 2) населення, територія, органи влади;

- 3) суверенітет, територія, населення;
- 4) апарат примусу, органи влади, населення?

6. До вторинних суб'єктів міжнародного права належать:

- 1) держави і державоподібні утворення;
- 2) юридичні та фізичні особи;
- 3) міжнародні міжурядові організації;
- 4) міжнародні неурядові організації;
- 5) держави, які борються за свою незалежність.

7. Який з елементів не є обов'язковим складовим міжнародної правосуб'єктності:

- 1) правоздатність;
- 2) правонаступництво;
- 3) дієздатність;
- 4) деліктоздатність;
- 5) участь у міжнародній нормотворчості?

8. Нетрадиційними суб'єктами міжнародного права, на думку дослідників міжнародного права, можна визначити:

- 1) міжнародні міжурядові організації;
- 2) міжнародні неурядові організації;
- 3) державоподібні утворення;
- 4) нації і народи, які борються за свою незалежність;
- 5) міжнародні господарські об'єднання.

9. Яким міжнародно-правовим актом регламентується інститут визнання у міжнародному праві:

- 1) Статутом ООН;
- 2) Віденською конвенцією про правонаступництво держав стосовно договорів 1978 р.;
- 3) Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 р.;
- 4) Віденською конвенцією про консульські зносини 1963 р.;
- 5) інститут визнання не кодифікований, регулюється міжнародними звичаєвими нормами?

10. Способами визнання є:

- 1) встановлення дипломатичних відносин;
- 2) встановлення консульських відносин;
- 3) укладення міжнародного договору;
- 4) набуття членства у міжнародній організації надання допомоги уряду відповідної держави.

11. Правонаступництво — це:

- 1) проголошення держави незалежною;
- 2) перехід прав і обов'язків від одного суб'єкта до іншого у зв'язку з набуттям правоздатності чи дієздатності;
- 3) набуття державою певних прав у міжнародних відносинах;
- 4) набуття суб'єктом міжнародного права додаткових зобов'язань без його згоди;
- 5) процес деколонізації.

12. Визнання держави у міжнародному праві включає:

- 1) визнання держави, уряду, воюючої сторони;
- 2) визнання повсталोї сторони, організації або руху опору;
- 3) визнання націй і народів, які борються за самовизначення;
- 4) визнання держави та міжнародних організацій, членом яких є ця держава;
- 5) визнання виключно держави, її органів влади.

13. Особливості Витикану як державоподібного утворення полягають у тому, що він:

- 1) не має населення, керівних органів, але визнаний суб'єктом міжнародного права;
- 2) метою його існування є підтримка святого престолу як релігійного центру;
- 3) володіє міжнародною правосуб'єктністю;
- 4) має обмежену міжнародну правосуб'єктність;
- 5) є об'єктом захисту і допомоги з боку ООН та інших міжнародних організацій.

14. На основі яких критеріїв класифікують види правонаступництва:

- 1) за суб'єктами;
- 2) за об'єктами;
- 3) за наявністю дипломатичних представництв;
- 4) залежно від статусу держави-попередниці;
- 5) залежно від статусу держави- правонаступниці?

15. Хто з нижчеперелічених не є суб'єктом міжнародного права:

- 1) Мальтійський орден;
- 2) Автономна Республіка Крим;
- 3) Європейський суд з прав людини;

4) Україна, Італія, Ватикан, США, Російська Федерація, Ізраїль.

5) Організація Північноатлантичного договору?

16. Міжнародна деліктоздатність – це:

1) здатність суб'єктів міжнародного права мати суб'єктивні права та обов'язки;

2) здатність суб'єктів міжнародного права нести відповідальність за здійснені правопорушення;

3) здатність суб'єктів міжнародного права набувати своїми діями суб'єктивних прав та обов'язків;

4) право суб'єктів міжнародного права укладати міжнародні угоди;

5) право суб'єктів міжнародного права вступати до міжнародних організацій.

17. Відповідно до Конституції України 1996 р. повноваження якого органу є право ухвалювати рішення про визнання іноземних держав:

1) Президента України;

2) Верховної Ради України;

3) Кабінету Міністрів України;

4) Міністерства закордонних справ;

5) чітко не визначено?

18. Якими правовими документами врегульовані питання правонаступництва колишнього СРСР:

1) Угодою про взаємне визнання прав і регулювання відносин власності 1993 р., укладеною між Україною та РФ;

2) Договором про правонаступництво щодо зовнішнього державного боргу й активів Союзу РСР 1991 р.;

3) Віденською конвенцією про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1978 р.;

4) Віденською конвенцією про правонаступництво держав стосовно договорів 1978 р.;

5) Меморандумом про взаєморозуміння в питанні правонаступництва стосовно договорів колишнього Союзу РСР, що становлять взаємний інтерес 1992 р.?

19. Виділіть найважливіші функції інституту визнання урядів:

1) звернення до ООН та інших міжнародних організацій;

- 2) гарантії новим урядам, що їхній статус поважатиметься;
- 3) запевнення, що тільки режими, які отримали визнання, визнаються як уряди відповідних держав, урядовим установам і громадянам держави, яка визнає, що певний режим дійсно є урядом даної держави;
- 4) обов'язкове налагодження контактів, насамперед політичних та економічних, з іноземними державами.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Чим відрізняються основні суб'єкти міжнародного публічного права від його похідних суб'єктів?
2. Виділіть значущі з погляду міжнародного публічного права ознаки держави?
3. Чому держави є основними суб'єктами міжнародного публічного права?
4. У чому полягають особливості міжнародної правосуб'єктності унітарної держави?
5. У чому полягають особливості міжнародної правосуб'єктності федеративної й конфедеративної держави?
6. Чи є фізичні особи суб'єктами міжнародного публічного права? Які доводи «за», «проти» визнання їхньої міжнародної правосуб'єктності існують?
7. У чому полягає особливість міжнародної правосуб'єктності державоподібних утворень?
8. Які види обмеження міжнародної правосуб'єктності існують у сучасному міжнародному праві?
9. Хто виступає як суб'єкт правонаступництва?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ

Поняття права міжнародних договорів. Юридична природа міжнародного договору. Кодифікація права міжнародних договорів. Віденська конвенція 1969 р. про право міжнародних договорів. Віденська конвенція 1986 р. про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями.

Укладення договорів. Сторони в договорах. Органи держави, які уповноважені укладати міжнародні договори. Стадії укладання договорів. Особливості укладання договорів за участю міжнародних організацій.

Класифікація міжнародних договорів.

Форма та структура міжнародних договорів. Їх найменування та мова. Застереження та поправки до міжнародних договорів. Реєстрація та публікація міжнародного договору.

Дія міжнародних договорів. Набрання чинності. Строк дії. Припинення, скасування або зупинення дії договору.

Теми рефератів

1. Особливості процедур ратифікації денонсації міжнародних договорів.
2. Застереження і поправки до міжнародних договорів як інститут міжнародного права.
3. Визначення кола осіб, які уповноважені підписувати міжнародні договори в законодавстві України.
4. Тлумачення міжнародного договору.

Спеціальні терміни

Альтернат, анулювання, автентичність, декларація, денонсація, депозитарій, джентльменська угода, картель, комюніке, конвенція, конкордат, міжнародний договір, меморандум, недійсність міжнародного договору, нотифікація, обмін нотами, загальні багатосторонні договори, застереження, однібічний міжнародний юридичний акт, протокол, угода, пакт, парафування, приєднання, пролонгація, промультгація, ратифікація, ратифікаційна грамота, реєстрація, трактат.

Задачі

Задача 1. Австралія і Нова Зеландія оскаржили до Міжнародного суду ООН дії Франції, яка проводила випробування ядерної зброї в атмосфері. Позивачі посилалися на такі обставини:

- існує Московський договір 1963 р. про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі і під водою;
- його учасниками є більш як 100 держав. Крім того, прийнято кілька резолюцій ГА ООН з цього питання, що свідчить про загальноновизнаний характер договору, незважаючи на те, що деякі держави не є його учасниками.

Позивачі просили Суд визнати протиправними дії Франції. Остання заперечувала, мотивуючи тим, що вона не приєдналася до договору і з самого початку відмовилася стати його учасницею.

1. Чи поширюються зобов'язання, що впливають з міжнародного договору, на дії держав, які не є його учасниками?
2. Чи поширюються зобов'язання за цим договором на Францію?
3. Як впливають воєнні дії на міжнародні договори?

Задача 2. У 1966 р. резолюцією 2145 (XXI) ГА ООН припинила дію мандата Південної Африки на управління територією

Намібії. ПАР висунула ряд заперечень проти резолюції, запевняючи, зокрема, що:

– у договорі про мандат немає згадки про повноваження з припинення мандата у зв'язку з порушенням державою-мандатарієм своїх зобов'язань;

– якби і були такі вказівки, то анулювати мандат не можна було б в односторонньому порядку.

1. Чи обґрунтовані заперечення ПАР з погляду права міжнародних договорів?

2. Чи передбачено право припинення дії договору внаслідок його порушення, якщо воно не зафіксовано в договорі?

3. Чи обов'язкова при цьому згода порушника на таку форму припинення?

Тема дискусії

Необхідність застереження в міжнародному договорі.

Практичне завдання

Узгодити ліву і праву колонки.

1) До одностороннього міжнародного юридичного акту відносять	1) правомірне припинення дії договору на умовах, передбачених в самому договорі
2) Факультативною частиною договору є	2) оголошення однією із сторін про відмову виконання умов договору
3) Конвенція	3) одностороння заява держави про бажання виключити певні його положення
4) Конкордат	4) статут ООН
5) Угода	5) преамбула, основна і заключна частини
6) За ступенем відкритості договори бувають	6) Pacta sunt servanda
7) парафування	7) джентльменська угода
8) депозитарій	8) карти, схеми, плани
9) За сферою дії до універсального договору відносять	9) продовження дії договору
10) Ратифікація	10) прийняття тексту без голосування на підставі загальної згоди учасників
11) Застереження	11) визнання, нотифікація

12) Договори повинні бути дотримані	12) бере участь 3 і більше учасників
13) Пролонгація	13) підписується від імені уряду, не підлягає ратифікації
14) Обов'язковою частиною договору є	14) змінює умови договору для всіх учасників
15) Денонсація	15) відкриті і закриті
16) Анулювання міжнародного договору	16) схвалення тексту договору вищим органом державної влади
17) Поправка	17) укладається в спеціальній галузі з цілого ряду питань
18) Принцип консенсусу означає	18) встановлення автентичності тексту договору ініціалами уповноважених держав
19) Договір в усній формі	19) країна, міжнародна організація, де зберігається оригінал договору
20) Багатосторонні договори	20) договір, однією із сторін виступає Ватикан

Тестові завдання

1. Які з перелічених документів не є міжнародним договором, не містять усіх його необхідних ознак:

- 1) Паризька хартія для Нової Європи 1990 р.;
- 2) Протокол, що стосується статусу біженців 1967 р.;
- 3) Положення про Міністерство закордонних справ України;
- 4) Статут Міжнародного трибуналу по Руанді 1994 р.;
- 5) рішення РБ ООН на основі ст. 41 Статуту ООН про введення санкцій проти Іраку?

2. Міжнародний договір – це:

- 1) міжнародна угода, укладена між державами в усній формі і яка регулюється нормами міжнародного права;
- 2) міжнародна угода, укладена між державами в письмовій формі згідно з нормами міжнародного права;
- 3) угода міжурядового характеру про політичне, економічне співробітництво;
- 4) будь-яка угода, укладена законодавчим органом влади;
- 5) міжнародна угода, укладена в усній чи письмовій формі між суб'єктами міжнародного права згідно з його нормами і принципами, незалежно від її найменування, і міститься в одному чи кількох документах.

3. Сторонами в міжнародному договорі є:

- 1) основні і похідні суб'єкти міжнародного права;
- 2) суб'єкти міжнародного права, що наділені договірною правоздатністю;
- 3) учасники міжнародних відносин;
- 4) держави і фізичні особи;
- 5) держави і міжнародні організації.

4. Одна із стадій укладення міжнародних договорів:

- 1) новація;
- 2) парафування;
- 3) визнання договору недійсним;
- 4) визнання договору нікчемним;
- 5) пролонгація.

5. У яких випадках можливе укладення міжнародного договору, який суперечить Конституції України:

- 1) лише після внесення відповідних змін до Конституції України;
- 2) з дозволу Верховної Ради України;
- 3) з дозволу Президента України;
- 4) за рішенням Кабінету Міністрів України;
- 5) неможливе взагалі?

6. Денонсація – це:

- 1) відмова держави від договору з попереднім попередженням інших учасників, коли така відмова, її порядок і умови прямо передбачені договором;
- 2) відмова держави від договору, коли є для того достатні підстави, визначені нормами міжнародного права;
- 3) визнання договору недійсним;
- 4) припинення договору за згодою сторін;
- 5) надання згоди на обов'язковість договору шляхом прийняття відповідного закону парламентом держави.

7. Підставою відносної недійсності договору є:

- 1) договір суперечить імперативній нормі *jus cogens*;
- 2) явне порушення особливо важливої норми внутрішнього права держави, що стосується повноважень укладати міжнародні договори;
- 3) згода держави на його обов'язковість була виражена в результаті застосування сили чи погрози силою стосовно держави чи її представника;

- 4) невиконання умов договору;
- 5) поява нових обставин, які впливають на виконання договору.

8. Міжнародний договір укладається:

- 1) тільки в письмовій формі;
- 2) в усній формі;
- 3) як в усній, так і письмовій формі;
- 4) за рішенням ГА ООН;
- 5) інше.

9. Положення міжнародних договорів, що передбачають зобов'язання для третіх держав, поширюються:

- 1) без згоди третьої держави;
- 2) якщо учасники договору мають намір зробити їх засобом створення зобов'язання і третя держава приймає в письмовій формі це зобов'язання;
- 3) тільки за згодою третьої держави;
- 4) за рішенням двох і більше держав;
- 5) за рішенням міжнародних організацій.

10. Міжнародні договори України є частиною:

- 1) національного законодавства;
- 2) міжнародної нормативної системи;
- 3) правової системи України;
- 4) системи міжнародних відносин;
- 5) системи підзаконних нормативно-правових актів.

11. Депозитарій – це:

- 1) опублікування тексту міжнародного договору в офіційних виданнях;
- 2) країна, на території якої відбулось укладення міжнародної угоди;
- 3) держава або міжнародна організація, яка зберігає текст міжнародного договору і ратифікаційні грамоти;
- 4) законодавчий орган держави, що видає ратифікаційні грамоти;
- 5) сторона угоди, яка покликана забезпечити її виконання та контроль за дотриманням принципу сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

12. Один із способів вираження згоди на обов'язковість міжнародного договору:

- 1) підписання ad referendum;
- 2) голосування;
- 3) підписання;
- 4) реєстрація;
- 5) промультгація.

13. Конкордат — це:

- 1) одностороння угода;
- 2) двосторонній договір;
- 3) договір між Ватиканом й іноземними державами про статус католицької церкви;
- 4) договір між Папою Римським і міжнародними організаціями;
- 5) договір між Папою Римським і сусідніми державами.

14. За рівнем укладення міжнародні договори поділяються на:

- 1) міжпланетні, міждержавні;
- 2) міждержавні, міжсоціальні, міжвідомчі;
- 3) міжурядові, міжвідомчі;
- 4) міжрегіональні та міждержавні;
- 5) міжнародні, регіональні, локальні.

15. Ратифікація — це:

- 1) затвердження договору будь-яким органом державної влади;
- 2) затвердження договору Президентом України;
- 3) відмова від виконання умов договору;
- 4) надання згоди на обов'язковість Верховною Радою України;
- 5) надання згоди на обов'язковість договору Кабінетом Міністрів України.

16. За кількістю сторін міжнародні договори поділяються на:

- 1) односторонні та багатосторонні;
- 2) двосторонні та багатосторонні;
- 3) одно-, дво- і багатосторонні;
- 4) усесторонні і двосторонні;
- 5) не існує відповідної класифікації.

17. Застереження — це:

- 1) зміни і доповнення до договору, що вносяться за згодою сторін договору;

- 2) система норм і принципів, які мають на меті не допустити скоєння міжнародних злочинів;
- 3) один з видів міжнародних багатосторонніх угод;
- 4) одностороння заява про виключення певних положень договору для сторони договору, яка її оголошує;
- 5) поправки до тексту договору, які вносяться після встановлення автентичності.

18. Скасування міжнародного договору – це:

- 1) припинення його дії за згодою однієї сторони;
- 2) відмова кількох держав брати участь у міжнародному договорі;
- 3) припинення його дії за згодою всіх сторін договору;
- 4) відмова більшості сторін міжнародного договору його виконувати;
- 5) денонсація договору.

19. Термін «новація» означає:

- 1) укладення державами-учасниками нового договору з тих самих питань;
- 2) укладення подібного договору новими сторонами;
- 3) внесення змін до чинного договору, яким створюється нове правило поведінки;
- 4) підписання тими ж учасниками нового договору з інших питань;
- 5) скасування чинних договорів і розробка нових міжнародних договорів.

20. Приєднання до договору здійснюється:

- 1) якщо держава не брала участі в укладенні договору, але має намір приєднатися до нього на умовах, передбачених у договорі;
- 2) якщо держава не брала участі з перших стадій укладення договору, але має намір приєднатися до нього і встановити свої умови;
- 3) якщо сторона договору зацікавлена у його виконанні;
- 4) якщо укладено багатосторонню угоду, яка встановлює зобов'язання приєднатися до певного договору;
- 5) відповідно до рекомендації ГА ООН.

21. Парафування – це:

- 1) скріплення ініціалами уповноважених осіб кожної сторони договору, що виражає згоду з текстом;

- 2) заключний акт у процесі укладення договору;
- 3) затвердження договору одним з вищих органів державної влади;
- 4) відмова від виконання договору;
- 5) надання згоди на обов'язковість договору.

22. Процедура, за допомогою якої прийнятий текст договору оголошується остаточним, – це:

- 1) депозитарій;
- 2) парафування;
- 3) автентичність;
- 4) денонсація;
- 5) ратифікація.

23. Принцип *pacta sunt servanda* означає:

- 1) кожний чинний договір є обов'язковим для учасників, вони повинні його сумлінно виконувати;
- 2) виконання договору є добровільним;
- 3) договірні зобов'язання настають для всіх суб'єктів міжнародного права;
- 4) положення договору покликані виконувати усі держави;
- 5) положення договору покликані виконувати держави за рішенням міжнародних організацій.

24. «Джентльменська угода» – це:

- 1) усний договір;
- 2) багатостороння угода;
- 3) двосторонній договір;
- 4) угода, яка передбачає настання зобов'язань для суб'єктів міжнародного права;
- 5) угода між джентльменами у Франції чи Великобританії.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Чи застосовується у праві міжнародних договорів звичай?
2. Яка роль ООН і її органів у формуванні й реалізації норм права міжнародних договорів?
3. Які суб'єкти можуть бути сторонами міжнародного договору?

4. Які правові наслідки встановлення автентичності тексту міжнародного договору?
5. Які правові наслідки застереження до міжнародного договору?
6. Які правові наслідки ратифікації міжнародного договору?
7. Які правові наслідки реєстрації міжнародного договору?
8. Які правові наслідки денонсації міжнародного договору?
9. Які вимоги ставляться до застережень до міжнародного договору?
10. Чи зв'язує міжнародний договір треті держави?
11. Які правові наслідки припинення дії міжнародного договору?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4–5

ПРАВО ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН. ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРАВО. ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПРОТОКОЛ І ЦЕРЕМОНІАЛ. КОНСУЛЬСЬКЕ ПРАВО

Зовнішні зносини держав. Поняття, система і джерела права зовнішніх зносин. Органи зовнішніх зносин держави. Внутрішньодержавні та зарубіжні, постійні та тимчасові органи зовнішніх зносин.

Дипломатичні представництва: їх персонал, структура і функції. Класи і ранги дипломатів. Дипломатичний корпус. Привілеї та імунітети дипломатичних працівників.

Право спеціальних місій. Види і функції спеціальних місій. Значення спеціальних місій у сучасній дипломатії. Їх привілеї та імунітети.

Представництва держав при міжнародних організаціях. Делегації і спостерігачі держав на міжнародних конференціях. Привілеї та імунітети міжнародних організацій і їх персоналу.

Поняття та джерела консульського права. Види консульських установ. Функції консульств. Консульський округ. Встановлення консульських відносин, початок та закінчення консульської місії. Консульський патент та екзекутура.

Консульський корпус. Консульські привілеї та імунітети. Штатні та почесні консули.

Дипломатичний протокол і церемоніал.

Теми рефератів

1. Історичний розвиток дипломатичного і консульського права.
2. Дипломатичний протокол: поняття, особливості формування та нормативне закріплення.
3. Представництва держав при міжнародних організаціях.
4. Інститут торгових представництв: минуле і майбутнє.
5. Особливості діяльності спеціальних дипломатичних місій.
6. Інститут почесного консульства.
7. Законодавство України про органи зовнішніх зносин держави.

Спеціальні терміни

Агреман, адміністративно-технічний персонал, акредитування, аташе, вірча грамота, декан, дипломатія, дипломатичний корпус, дипломатичний персонал, дипломатичний протокол, дипломатичне представництво, дисмисл, екстериторіальність, інсуреція, дипломатичні привілеї та імунітети, кумуляція, консул, консульська екзекатура, консульський округ, органи зовнішніх зносин, відклична грамота, почесний консул, спеціальна місія.

Задачі

Задача 1. Зарубіжні та вітчизняні дослідники міжнародного права відзначають той факт, що спостерігаються різні погляди на проблему дипломатичних привілеїв та імунітетів. Існує думка, що юрисдикційні імунітети порушують суверенітет держави перебування. Навпаки, привілеї, як правило, є предметом внутрішньодержавного права держави перебування. Фердросс наполягає на відсутності будь-яких відмінностей між привілеями та імунітетами, запевняючи, що йдеться практично про еквівалентні поняття, що базуються виключно на нормах міжнародного права.

У справі про дипломатичний і консульський персонал США в Тегерані Міжнародний суд ООН підкреслив: «...зобов'язання, необхідні для гарантування особистої безпеки дипломатів і їх звільнення від будь-яких переслідувань, є основоположними, не передбачають будь-яких обмежень, відповідають представницькому характеру і дипломатичній діяльності».

1. Як урегульовано питання дипломатичних привілеїв та імунітетів у міжнародному праві та законодавстві України?

2. Охарактеризуйте тенденції сучасного міжнародного права стосовно розвитку інституту дипломатичних привілеїв та імуні-

тетів (які права держави або ж права громадянина, необхідності розширення чи обмеження цього інституту і т. д.)?

Задача 2. Автомобіль Надзвичайного і Повноважного Посла Чеської Республіки в Україні Павла Маші у жовтні 1994 р. у Дніпропетровській області зупинила група міліціонерів у нетверезому стані. Спрямувавши до вікон авто пістолети і вигукуючи непристойні слова, вони змусили посла вийти з автомобіля і вимагали сплатити штраф за начебто порушення правил дорожнього руху, не уточнюючи, яких саме.

Чеський посол прямував у село Чехоград Запорізької області, де проживають нащадки чехів, які переселилися сюди близько ста років тому. Посол віз із собою особисте послання колишнім співвітчизникам президента Чеської Республіки Вацлава Гавела. Не бажаючи встрявати у словесну суперечку з представниками закону і піддавати загрозі життя осіб, які його супроводжували, посол віддав міліціонерам суму грошей, яку вони вимагали, і попрямував зі своєю місією далі. До речі, їх автомобіль мав усі необхідні посольські атрибути.

Чеське МЗС виразило українській стороні офіційний протест у зв'язку з цим інцидентом.

1. Якими переважними правами і пільгами міжнародне право наділяє глав дипломатичних представництв держав, акредитованих на території будь-якої країни?

2. Чи залежить обсяг привілеїв та імунітетів дипломатичного агента від категорії його дипломатичного класу?

3. Які обов'язки характерні для держави перебування іноземного дипломатичного агента згідно з положеннями нормативних актів, особливо щодо забезпечення йому нормальних умов для здійснення своїх функцій і для попередження посягань на свободу і гідність дипломатичного агента?

4. Чи можуть органи влади держави, яка приймає іноземного дипломатичного агента, вдаватись до виконавчих заходів, процесуальних дій у зв'язку із порушенням кримінальної чи адміністративної справи, включаючи затримання, допит, арешт, стягнення штрафу тощо?

Задача 3. Громадянин України Петренко А.В. приїхав до Республіки Угорщини і був затриманий поліцією за звинуваченням у порушенні правил дорожнього руху.

1. До яких дій щодо власного захисту у досудовому розгляді може вдатись Петренко А.В.?

2. До яких установ має право звернутися цей громадянин?
3. Чи уповноважені органи влади Республіки Угорщини вчиняти будь-які дії щодо іноземних громадян?
4. Чи зобов'язаний під час перебування за кордоном кожний громадянин України неухильно дотримуватися законодавства країни перебування?
5. Чи може консул у разі порушення законів країни перебування звільнити фізичних та юридичних осіб від відповідальності?

Задача 4. Департамент консульської служби МЗС України отримує від дипломатичних представництв та консульських установ України за кордоном повідомлення про події надзвичайного характеру (смерть, арешт, аварія тощо) стосовно фізичних та юридичних осіб України за кордоном і інформує про це усіх, кого це стосується в Україні.

Так, у разі смерті громадянина України за кордоном його родичам або найближчим в Україні за ступенем спорідненості особам, після отримання повідомлення від органу МВС, необхідно встановити контакт з відділом оперативного реагування Департаменту консульської служби для з'ясування обставин справи, вартості ритуальних послуг, у т. ч. витрат на транспортування труни з тілом або урни з прахом в Україну, а в разі прийняття відповідного рішення, – порядку поховання тіла померлого на території країни перебування.

Що стосується аналогічних випадків з іноземними громадянами на території України, то, відповідно до ст. 36 Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р., компетентні органи України (Генпрокуратура, СБУ, МВС, ДПА, Держкомітет у справах охорони державного кордону України) повинні повідомляти консульську установу акредитуючої держави про те, що в межах її консульського округу заарештовано, ув'язнено чи взято під варту в очікуванні судового розгляду або затримано будь-яким іншим чином громадянина цієї держави.

1. На який захист держави мають право громадяни України за Конституцією України?
2. Чи уповноважені дипломатичні та консульські представництва згідно із законодавством України оприлюднювати інформацію, отриману від фізичних чи юридичних осіб?
3. Чи уповноважені консульські установи та посадові особи виконувати обов'язки адвокатів, юридичних консультантів, туристичних агентів, перекладачів тощо, надавати матеріальну

допомогу, послуги з працевлаштування, отримання дозволу на проживання чи іноземного громадянства?

4. У який термін з моменту арешту, затримання, позбавлення волі або надання консульського доступу до заарештованих іноземців та про випадки смерті компетентні органи України надсилають повідомлення дипломатичним представництвам та консульським установам іноземних держав, акредитованих в Україні?

Тема дискусії

Необхідність існування дипломатичного протоколу.

Питання до колоквіуму «Консульський статут України»

1. Яка основна функція консульських установ?
2. Яка правова основа діяльності консульств?
3. Що таке «консульський округ»?
4. Які бувають види консульських установ?
5. Хто визначає місцезнаходження консульства?
6. Який офіційний статус консульських службовців?
7. Які функції консула в країнах, де Україна не має дипломатичних представництв?
8. Чи може консул України виконувати консульські функції інших держав?
9. Щодо яких питань консул може звертатися до влади держави перебування?
10. Як часто проводиться об'їзд консульського округу?
11. Чи можна опротестувувати рішення консульських посадових осіб?
12. Як повинен діяти консул, якщо його звернення до влади держави перебування не отримало відгуку?
13. Які обов'язки консула стосовно виборів і референдумів України?
14. В якій формі – письмовій чи усній – можна звертатися до консула України?
15. Які функції консула стосовно осіб зі складу делегацій, керівників державних підприємств, установ, організацій, які перебувають за кордоном?
16. Що таке «консульське представництво»?
17. Яким чином консул виконує доручення слідчих або судових установ України в державі перебування?
18. Що таке консульський шлюб?

19. Які функції консула стосовно осіб чоловічої статі, громадян України, які досягли 18 років?
20. За яких умов консул встановлює батьківство?
21. Які функції консула стосовно всиновлення дітей?
22. Які функції консула стосовно реєстрації актів громадянського стану?
23. Які функції консула стосовно майна громадян України?
24. Які функції консула стосовно осіб, які зникли безвісти?
25. Які дії виконує консул у випадку арешту українського громадянина за кордоном?
26. Охарактеризуйте функції консула стосовно паспортів і віз?
27. Які функції консула у питаннях громадянства?
28. Коли і за яких умов консул здійснює нотаріальні дії?
29. Чи може консул здійснювати нотаріальні дії на своє прізвище, або прізвище своїх родичів?
30. Як діє консул, якщо йому стало відомо про відкриття спадку на ім'я громадянина України в його окрузі?
31. Що таке консульська легалізація?
32. В якій валюті стягується консульській збір?
33. Як діє консул стосовно суден, яким потрібен лоцман?
34. Які обов'язки консула у відношенні до воєнних суден, що перебувають за кордоном?
35. Як повинен діяти консул у випадку купівлі українцями (Україною) морського судна за кордоном?
36. Перелічити функції консула при прибутті і стоянці судна.
37. Які функції консула при відплитті судна?
38. Які функції консула у випадку хвороби чи смерті члена екіпажу судна?
39. Як повинен діяти консул у випадку аварії судна чи корабля?
40. Які права консула у відношенні до повітряного судна?
41. Які дії консула у випадку здійснення злочину на борту повітряного судна?
42. Перелічити функції консула у сфері санітарної і фітосанітарної охорони?
43. Хто такі почесні консули і які підстави їх діяльності?

Тестові завдання

1. Що є предметом права зовнішніх зносин:

1) офіційні відносини між суб'єктами міжнародного права, насамперед міждержавні зв'язки;

- 2) регіональні зв'язки, відносини добросусідства та партнерства;
- 3) внутрішньодержавні відносини та зв'язки із сусідніми країнами;
- 4) підготовка до участі та безпосередня участь у міжнародній конференції;
- 5) процес вступу до міжнародних організацій?

2. *Хто з посадових осіб ex officio здійснює зовнішні зносини держави:*

- 1) глава держави, глава уряду, глава зовнішньополітичного відомства держави;
- 2) глава уряду, глави галузевих відомств;
- 3) президент, спікер, мер;
- 4) глава держави, голова парламенту, секретар МЗС;
- 5) глава уряду, глава парламенту, міністр закордонних справ держави?

3. *Що з нижчепереліченого не є підгалуззю права зовнішніх зносин:*

- 1) консульське право;
- 2) конституційне право;
- 3) дипломатичне право;
- 4) гуманітарне право;
- 5) право спеціальних місій?

4. *Представництво першого вищого класу – це:*

- 1) посольство;
- 2) місія;
- 3) консульство;
- 4) делегація;
- 5) торговельне представництво.

5. *Хто уповноважений звільняти з обійманої посади глав дипломатичних представництв при міжнародних організаціях:*

- 1) президент акредитуючої держави;
- 2) прем'єр-міністр;
- 3) міністр закордонних справ;
- 4) президент держави перебування;
- 5) Голова Верховної Ради України?

6. *Кількісний склад персоналу дипломатичного представництва затверджується:*

- 1) членами дипломатичного представництва;

- 2) главою дипломатичного представництва;
- 3) МЗС;
- 4) главою уряду;
- 5) президентом акредитуючої держави.

7. *Хто очолює посольство:*

- 1) Надзвичайний і Повноважний Посол;
- 2) Надзвичайний і Повноважний Посланник;
- 3) повірений у справах;
- 4) радник I класу;
- 5) секретар III класу?

8. *Які повноваження Верховної Ради України у галузі зовнішніх зносин:*

- 1) координація та контроль діяльності Міністерства закордонних справ;
- 2) прийняття рішень про надання притулку громадянам України за кордоном;
- 3) оголошення стану війни та миру, визначення напрямів зовнішньої політики держави;
- 4) призначення та звільнення з посади Надзвичайних і Повноважних Послів;
- 5) призначення та звільнення з посади Надзвичайних і Повноважних Послів та усіх інших дипломатичних представників?

9. *Спеціальна місія — це:*

- 1) різновид тимчасових закордонних органів зовнішніх зносин;
- 2) постійний закордонний орган зовнішніх зносин;
- 3) сукупність спостерігачів міжнародних організацій;
- 4) представництво держави при міжнародній організації;
- 5) делегація акредитуючої держави.

10. *Як називається дипломатичний акт, що спричиняє відповідні юридичні наслідки для дво- та багатосторонніх відносин у міжнародному співтоваристві:*

- 1) міжнародні договори;
- 2) міжнародне визнання;
- 3) ратифікація;
- 4) денонсація;
- 5) капітуляція?

11. Що з нижчепереліченого не належить до дипломатичних привілеїв та імунітетів:

- 1) право законодавчої ініціативи;
- 2) недоторканність особи та кореспонденції;
- 3) звільнення від оподаткування на території держави перебування;
- 4) агреман;
- 5) звільнення від юрисдикції держави перебування.

12. Що таке «дипломатичний корпус»:

- 1) це територія держави перебування, на якій дипломат здійснює свої повноваження на основі договору;
- 2) сукупність консульств у державі перебування;
- 3) сукупність спеціальних місій у державі перебування;
- 4) сукупність осіб, які перебувають на дипломатичній службі в державі;
- 5) сукупність усіх дипломатичних представництв у державі перебування?

13. Хто очолює дипломатичний корпус:

- 1) аташе;
- 2) Надзвичайний і Повноважний Посол;
- 3) Надзвичайний і Повноважний Посланник;
- 4) почесний консул;
- 5) дуайєн?

14. Що таке «консульський округ»:

- 1) територія, на якій консул здійснює свої повноваження на основі договору;
- 2) сукупність консульських представництв іноземних країн у державі перебування;
- 3) сукупність консульських представництв акредитуючої держави за кордоном;
- 4) місце постійного зібрання консульських представників;
- 5) окреме консульське представництво?

15. Яка з перелічених функцій властива дипломатичному праву:

- 1) представницька;
- 2) інформаційна;
- 3) розвідувальна;
- 4) представництво інтересів громадян акредитуючої держави у суді;
- 5) видача паспортів, віз і свідоцтв?

16. *Що є різновидом дипломатичного представництва:*

- 1) постійне представництво держави при міжнародній організації;
- 2) Рада Безпеки;
- 3) делегація держави на міжнародну конференцію;
- 4) спеціальна місія;
- 5) нунції та інтернунції?

17. *Виділіть консульські представництва:*

- 1) рада з опіки та піклування;
- 2) консульський округ;
- 3) генеральне консульство;
- 4) консульська агенція;
- 5) консульське відомство.

18. *До дипломатичних привілеїв та імунітетів відносять:*

- 1) здійснення контролю за діяльністю дипломатичних та консульських представництв;
- 2) пільги, права і переваги, надані іноземним дипломатичним представництвам на території держави перебування;
- 3) безперешкодне відвідування усіх органів влади та місцевого самоврядування;
- 4) фіскальний імунітет;
- 5) доступ до державних архівів та таємних документів держави перебування та акредитуючої держави.

19. *Які з перелічених нижче категорій співробітників становлять дипломатичний клас відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р.:*

- 1) радники;
- 2) послы і посланники;
- 3) помічники дипломата;
- 4) повірені у справах;
- 5) головні радники?

20. *Особа, яка призначається на посаду глави дипломатичного представництва, оголошується персоною «non grata», коли:*

- 1) є негативна відповідь без аргументації держави перебування;
- 2) є позитивна відповідь від держави перебування;
- 3) ця особа вчинила злочин на території держави перебування;

- 4) стосовно неї набуло чинності рішення суду;
- 5) стосовно неї прийнято рішення парламенту акредитуючої держави.

21. Торговельні представництва виконують функції в:

- 1) економічних відносинах з ООН;
- 2) фінансових відносинах;
- 3) зовнішньоекономічному обороті держави;
- 4) внутрішньоекономічному обороті держави;
- 5) двосторонніх економічних відносинах.

22. Що направляє акредитуюча держава державі перебування для отримання відповіді щодо відкриття дипломатичного представництва:

- 1) багатосторонній договір;
- 2) запит;
- 3) протокол;
- 4) вимогу;
- 5) двосторонню угоду?

23. Які з нижчеперелічених категорій співробітників не є рангами дипломатичних представників згідно із Законом України «Про дипломатичну службу України» 2001 р.:

- 1) радник;
- 2) секретар;
- 3) аташе;
- 4) чиновник;
- 5) посланник?

24. Які грамоти дипломатичних представників іноземних держав, що підтверджують їх представницький характер, приймає Президент України:

- 1) вірчі та завершальні;
- 2) довірчі та відкличні;
- 3) ратифікаційні;
- 4) вірчі та відкличні;
- 5) таємні та відкриті?

25. Позаштатним (почесним) консулом є особа, яка:

- 1) призначається з-поміж авторитетних місцевих громадян, якщо держава вважає доцільним утримання почесного консула;

- 2) призначається на основі законів про дипломатичну і державну службу;
- 3) обов'язково є громадянином акредитуючої держави;
- 4) обов'язково є громадянином держави перебування;
- 5) особа, яка утримується за рахунок консульських зборів.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. З яких правових інститутів складається міжнародне право зовнішніх зносин?
2. З якими галузями міжнародного права тісно взаємодіє дипломатичне право?
3. Дайте характеристику зовнішньополітичних повноважень президента держави?
4. Дайте характеристику зовнішньополітичних повноважень Міністерства закордонних справ?
5. Які види дипломатичних представництв існують?
6. З яких категорій співробітників складається штат дипломатичного представництва?
7. Яким чином здійснюється відкриття дипломатичного представництва?
8. Які підстави припинення функцій дипломатичного представництва?
9. У чому полягає специфіка діяльності торгових представництв?
10. У чому полягає специфіка діяльності спеціальних місій?
11. У чому полягає специфіка діяльності представництв держави при міжнародних організаціях?
12. У чому полягають особливості консульського права порівняно з дипломатичним правом?
13. Яким чином здійснюється відкриття консульської установи?
14. Перелічити привілеї й імунітети консульських установ і порівняти їх з імунітетами й привілеями дипломатичних представництв.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІЇ ТА НАРОДОНАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Міжнародно-правова класифікація територій: державна зі змішаним режимом, з міжнародним режимом, з особливим режимом.

Юридична природа та склад державної території (суходіл, водний простір, надра, повітряний простір).

Державні кордони та їх правовий режим. Способи визначення та перевірки кордонів (делімітація, демаркація, редемаркація). Принцип непорушності кордонів. Спори і суперечки з приводу кордонів. Правові підстави та способи зміни державної території. Правомірні засоби територіальних змін за угодою між державами – плебісцит, цесія, обмін територією. Міжнародна територія загального користування. Території під особливим правовим режимом (нейтралізовані, демілітаризовані та без'ядерні зони).

Правові режими Арктики та Антарктиди. Вашингтонський договір про Антарктиду 1959 р. Поняття та міжнародно-правове значення громадянства. Набуття громадянства (філіація, нату-ралізація, трансферт, оптація).

Теми рефератів

1. Водні території та їх поділ в міжнародному праві.
2. Міжнародні ріки: їх правовий режим.
3. Міжнародна територія загального користування.
4. Правовий режим Арктики.
5. Правовий режим Антарктики.
6. Право притулку в сучасному міжнародному праві.
7. Зростання чисельності народонаселення як глобальна проблема для людства.
8. Права дитини в сучасному міжнародному праві.
9. Регіональні міжнародно-правові акти в галузі прав людини.
10. Міжнародна протиправність геноциду і апартеїду.
11. Діяльність Європейського Союзу з прав людини.
12. Регіональне співробітництво щодо захисту прав людини в Європі.

Спеціальні терміни

Анексія, анклав, водна територія, повітряна територія, державний кордон, державна територія, делімітація, демаркація, демілітаризована територія, міжнародна територія, міжнародні ріки, багатонаціональні ріки, надра, нейтралітет, нейтралізована територія, плебісцит, прирощення території, редемаркація, сухопутна територія, тальвег, територія зі змішаним режимом, умовна територія, цесія.

Апатрид, біженець, біпатрид, змушений переселенець, депортація, дипломатичний захист, дипломатичний притулок, іноземний громадянин, натуралізація, національний режим, оптація, дарування громадянства, принцип «права крові», принцип «права ґрунту», спеціальний режим, реінтеграція, репатріація, трансферт, філіація, екстрадиція.

Задачі

Задача 1. Прикордонні служби держави А затримали громадянина третьої держави за перетин кордону в недозволеному місці. Затриманий заявив про свою невинність і пояснив, що на території не було жодних ознак державного кордону, тобто відсутні демаркаційні знаки, тому і відбулося порушення.

1. У чому полягає охорона державного кордону і які повноваження органів державної влади та управління у цій сфері?

2. Яка нормативна основа режиму державного кордону і яким чином регулюються дії, пов'язані з його перетином особами і транспортними засобами?

3. Чи спричиняє юридичні наслідки демаркація кордону після встановлення кордонів де-юре (делімітації)?

4. Як вирішуються інциденти, пов'язані з порушенням режиму державного кордону?

5. Який зміст і порядок встановлення прикордонного режиму?

6. Визначте межі суверенітету держави А в описаній ситуації?

Задача 2. Відомо, що комерційна діяльність міжнародної цивільної авіації здійснюється відповідно до так званих «повітряних свобод», які являють собою особливі правові режими, покликані попередити, обмежити чи загалом унеможливити виникнення конкурентної боротьби між авіа підприємствами різних країн за допомогою встановлення обсягу повноважень іноземних цивільних літальних апаратів щодо перевезення пасажирів, вантажів, багажу і пошти над територією якої-небудь країни чи між третіми країнами.

1. Як Ви можете розтлумачити, що розуміється під комерційними правами у міжнародному повітряному транспорті і яка нормативна основа для застосування у міжнародній цивільній авіації «свободи повітря»?

2. Дайте визначення поняттю цивільного повітряного судна відповідно до Чиказької конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.

3. Зазначте відмінності між регулярними і нерегулярними польотами. Охарактеризуйте режим нерегулярних польотів.

Задача 3. Під час морського плавання Тихим океаном на власній яхті громадянин України знайшов острів, непозначений на картах. Громадянин звернувся за консультацією з проханням пояснити:

- який правовий статус раніше невідомої території;
- чи може громадянин України привласнити цю територію;
- під чиєю юрисдикцією буде знаходитися зазначена територія – його держави або іншої;
- які дії необхідно розпочати для встановлення суверенітету над зазначеною територією?

Дайте відповідь на поставлені питання.

Тема дискусії

Як вирішити проблему подвійного громадянства.

Питання до колоквіуму «Територія і населення в міжнародному праві» (відповідно до Закону України «Про державний кордон»)

1. Якими нормативними актами визначається державний кордон України?
2. Який державний орган забезпечує заходи щодо захисту і охорони державного кордону?
3. Ким координується практика захисту державного кордону?
4. Як будуються взаємовідносини з прикордонними державами у питаннях кордону?
5. Що таке «територіальне море України»?
6. Що входить у поняття «внутрішні води України»?
7. Як встановлюється державний кордон України?
8. Що розуміється під режимом державного кордону?
9. Що таке «пункт пропуску через державний кордон»?
10. Як перетинають державний кордон України повітряні судна?
11. Кого українське законодавство відносить до порушників державного кордону України?
12. Як регулюються міжнародні польоти на території України?
13. Які види контролю здійснюються при перетині державного кордону України?
14. Хто контролює пропуск через державний кордон України?
15. Які умови мирного проходу судна через територіальне море України?
16. Як переміщуються закордонні підводні човни у випадках заходу у внутрішні води України?
17. Що повинно зробити закордонне судно у випадку вимушеного заходу у територіальне море чи внутрішні води України?
18. Ким визначається режим у пунктах пропуску через державний кордон?
19. Яка нормативна база забезпечення охорони державного кордону України?
20. Які підстави для затримання органами прикордонної служби України закордонних і українських суден?
21. Як мають право діяти органи прикордонної служби у відношенні до суден у межах територіального моря і внутрішніх вод?
22. Які види діяльності закордонних суден забороняються у водах України?

23. Який порядок здійснення господарської діяльності на державному кордоні України?

24. Хто такі «прикордонні представники» України?

25. Наведіть нормативне визначення поняття «прикордонна смуга».

26. У чому суть прикордонного режиму?

27. Як здійснюється в'їзд у прикордонну смугу?

28. Які наслідки затримання закордонних невійськових суден?

29. Яку участь беруть громадяни і громадські організації України в охороні державного кордону?

30. Які види юридичної відповідальності передбачені за порушення законодавства України про державний кордон?

Тестові завдання

1. Які у міжнародному праві виділяють види територій:

- 1) державна і недержавна;
- 2) закордонна і внутрішньодержавна;
- 3) державна, міжнародна, змішана;
- 4) міжнародна, регіональна, локальна;
- 5) сухопутні, повітряні, космічні, водні, підземні простори?

2. Делімітація – це:

- 1) спосіб визначення лінії проходження державного кордону в міжнародному договорі згідно з картами та описами;
- 2) визначення лінії проходження державного кордону на картах та описах;
- 3) пряма лінія, яка з'єднує будь-які дві точки на місцевості;
- 4) проведення ліній розмежування гірських та інших місцевостей;
- 5) спосіб позначення водних просторів держави.

3. Територіальне море це:

- 1) прибережні морські води шириною 12 морських миль;
- 2) внутрішні морські простори;
- 3) будь-які водні поверхні;
- 4) водні простори з відповідною підземною територією;
- 5) моря, якими омивається територія держави.

4. Державні кордони можна класифікувати за такими видами:

- 1) сухопутні і водні;
- 2) морські, річкові, повітряні, сухопутні;

- 3) сухопутні, повітряні, водні;
- 4) наземні, підземні, повітряні;
- 5) фактичні та уявні.

5. Поняття «цесія» означає:

- 1) передавання частини території однієї держави іншій на підставі договору;
- 2) обмін територіями між державами;
- 3) нейтралізовану територію;
- 4) процес передавання території від однієї держави до іншої за рішенням міжнародного судового органу;
- 5) завойовану територію.

6. Ад'юдикація – це:

- 1) територія, яка тривалий час є предметом спору між державами;
- 2) спосіб зміни статусу території за рішенням міжнародного судового органу;
- 3) спосіб зміни статусу території шляхом прийняття закону парламентом;
- 4) територія, якою опікується міжнародна організація;
- 5) захоплення частини території держави чи її передавання за договором про перемир'я.

7. Поняття «анклав» означає:

- 1) територія, яка має вихід до моря;
- 2) частина території однієї держави, оточена з усіх сторін територіями інших держав, має морський берег;
- 3) частина території однієї держави, оточена з усіх сторін іншими державами, не має морського берегу;
- 4) територія держави, яка омивається водами океану;
- 5) напівдержавна територія чи автономія.

8. Демаркація – це:

- 1) позначення лінії проходження державного кордону на місцевості відповідно до договору про делімітацію, до якого додаються карти й описи;
- 2) лінія державного кордону на картах та описах;
- 3) спосіб визначення лінії державного кордону у договірному порядку;
- 4) лінія проходження державного кордону на морських просторах;

5) лінія проходження державного кордону на підземних просторах.

9. Водну територію держави становлять:

- 1) внутрішні та територіальні води;
- 2) води океанів і морів;
- 3) води морів і заток держави;
- 4) води річок і морів держави;
- 5) територіальні води.

10. Міжнародна територія – це:

- 1) територія, яка охоплює континентальний шельф та економічну зону;
- 2) міжнародні річки, канали і протоки, території посольств і консульств;
- 3) територія, на яку не поширюється суверенітет жодної з держав, яка знаходиться у користуванні всього людства;
- 4) частина території однієї держави, яка межує з територіями інших держав;
- 5) територіальні води та повітряні простори над ними.

11. «Утримання державного кордону» передбачає:

- 1) порядок збереження і підтримання у належному стані прикордонних знаків, устаткування, прикордонних смуг, проведення контрольних оглядів, перевірки проходження державного кордону транспортними засобами і людьми;
- 2) порядок збереження і підтримання у належному стані прикордонних знаків і смуг, проведення контрольних оглядів на державному кордоні;
- 3) будь-які заходи з боку міжнародних організацій, спрямовані на належне збереження і підтримання державних кордонів;
- 4) підтримання правопорядку в районі лінії проходження державного кордону;
- 5) взаємні заходи сусідніх держав із забезпечення нормального функціонування прикордонних смуг, знаків тощо.

12. Якою зоною оголошена Антарктика:

- 1) просторовою зоною;
- 2) демілітаризованою і нейтралізованою, де заборонені будь-які заходи воєнного характеру;
- 3) вільна економічна зона;
- 4) міжнародна територія загального користування;
- 5) прилегла зона.

13. Космічні простори включають:

- 1) простори неба;
- 2) Місяць, інші небесні тіла, відкриті для дослідження і використання всіма державами на основі рівності;
- 3) простори, освоєні людською цивілізацією;
- 4) окремі райони небесних просторів;
- 5) повітряні та суміжні простори.

14. Основними джерелами міжнародного права, що регулюють питання території, є:

- 1) Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики 1980 р.;
- 2) Конституції США, Російської Федерації, Норвегії, Швеції, Фінляндії, Канади;
- 3) Загальна декларація прав людини 1948 р.;
- 4) Конвенція ООН з міжнародного морського права 1982 р.;
- 5) Закон України «Про державний кордон» 1991 р.

15. Демілітаризована територія – це:

- 1) частина державної території, щодо якої держава узяла міжнародні зобов'язання скорочувати або відмовитися від певних видів озброєнь чи збройних сил;
- 2) територія, яка зазнала збитків під час військових або воєнних дій;
- 3) частина території (державної чи міжнародної), де розміщуються збройні сили держав;
- 4) територія, де за необхідності розгортається театр війни;
- 5) територія, на якій постійно відбувається війна або інший збройний конфлікт.

16. Територіями зі змішаним режимом є:

- 1) континентальний шельф, виключна економічна зона, міжнародні ріки, протоки, канали;
- 2) квазідержавні території;
- 3) території Арктики та Антарктики;
- 4) космічний простір і небесні тіла;
- 5) відкрите море, територіальні води, космічні простори.

17. Квазідержавні території – це:

- 1) посольства, консульства, трубопроводи, кораблі, судна держави;
- 2) острови, півострови, анклави;
- 3) території Арктики та Антарктики;

- 4) повітряні судна, морські кораблі та космічні апарати;
- 5) усе вищеперелічене.

18. Де пролягає межа між космосом і повітряним простором:

- 1) на максимальній висоті польоту повітряних судів;
- 2) де закінчуються можливості держави з контролю над своїм повітряним простором;
- 3) де аеродинамічний вплив поступається силі загального тяжіння;
- 4) де закінчується атмосфера;
- 5) на висоті, на якій не може більш підтримуватися людське життя;
- 6) на висоті 100–110 км (мінімальна висота польоту супутників)?

19. Свобода повітря передбачає:

- 1) право виконувати транзитні польоти територією іноземної держави (без посадки);
- 2) транзитні польоти територією іноземної держави (з посадкою);
- 3) використання супутників військового зв'язку;
- 4) право здійснювати на іноземній території посадки з комерційними цілями з висадкою пасажирів чи розвантаженням;
- 5) право вивозити з іноземної території вантаж, пошту, пасажирів, які слідують у країну прапора судна.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. З яких територій складається державна територія?
2. Які способи набуття й втрати державної території існують в міжнародному праві?
3. Яким чином здійснюється встановлення державного кордону?
4. Які ріки вважаються міжнародними?
5. У яких випадках виникає подвійне громадянство?
6. У чому полягають негативні наслідки подвійного громадянства?
7. У яких випадках виникає безгромадянство?
8. У чому полягають негативні наслідки безгромадянства?
9. Які способи вирішення проблеми безгромадянства використовуються в міжнародному праві?
10. Який механізм дії режиму найбільшого сприяння?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Історія створення міжнародних організацій. Сучасна система міжнародних організацій, їх види і типи.

Юридична природа міжнародних організацій. Міжнародні організації та державний суверенітет. Особливості правосуб'єктності міжнародних організацій. Правові підстави діяльності і джерела права міжнародних організацій.

Класифікація міждержавних (міжурядових) міжнародних організацій.

Історія створення, правовий статус, головні органи. Проблеми реформування ООН. Спеціалізовані органи ООН, спеціалізовані установи ООН.

Теми рефератів

1. Особливості правового статусу недержавних міжнародних організацій.
2. Історія створення провідних сучасних міжнародних організацій.
3. Роль міжнародних конференцій в сучасному міжнародно-правовому регулюванні.
4. Діяльність України в ООН.
5. Україна і (Рада Європи, НАТО – на вибір).
6. Співробітництво України з Євросоюзом.

Спеціальні терміни

Міжнародна конференція, міжнародна організація, міжнародна міжурядова організація, наднаціональність, спеціалізовані установи.

Задачі

Задача 1. Для позначення ряду міжнародних організацій використовуються нижчеперелічені аббревіатури: ООН; ОАГ; ОАЄ; ЄС; ЮНЕСКО; СНД; ФАО; ВОЗ; МОП; ЮНІСЕФ; ІКАО; ВОІВ; ЮНІДО; МБРР; МВФ; МФК; ІМО; ВПС; МСЕ; ВМО; МАГАТЕ; ЮНЕП; АСЕАН; ОБСЄ.

1. Дайте повне найменування зазначених міжнародних організацій.

2. Зробіть схему, яка ілюструє співвідношення органів ООН, а також інших міжнародних організацій, пов'язаних у своїй діяльності з ООН.

3. Які нормативні акти приймаються в рамках міжнародних організацій (на прикладах універсальних і регіональних організацій) і яка їх юридична сила?

Задача 2. Останнім часом багато вчених-правознавців відзначають наддержавний характер деяких утворень, у першу чергу ЄС. Існує кілька поглядів на природу ЄС: одні дослідники міжнародного права відносять його до регіональних міжнародних організацій, інші – до конфедерації чи наднаціонального (наддержавного) утворення.

1. Як особисто Ви охарактеризуєте юридичну природу ЄС?

2. Чи суперечить наднаціональний характер міжнародної організації міжнародному праву? Яка Ваша точка зору з цього питання?

3. Перелічіть умови, яких повинні дотримуватися держави, що претендують на членство в міжнародних організаціях.

4. Які особливості права ЄС можна виділити?

Задача 3. Дипломати країн чорноморського басейну – Болгарії, Туреччини, України, які мають спільні кордони, у 1993 р. на одному із засідань Ради Європи (Україна ще не була членом цієї організації) домовилися про зустріч глав урядів своїх країн. У цьому ж році глави урядів підписали угоду про співробітництво держав у різних напрямках, у т. ч. і про створення Міжнародної організації країн чорноморського басейну.

1. Чи могли глави урядів розглядати питання про створення міжнародної організації?

2. Чи є ця організація суб'єктом міжнародного права?

3. Проаналізуйте діяльність згаданої міжнародної організації.

Тестові завдання:

1. Міжнародна організація – це:

1) створене на основі міжнародного пакту об'єднання державних службовців для забезпечення власних інтересів;

2) об'єднання держав на основі міжнародного договору для виконання певних цілей, має систему постійно діючих органів, які володіють міжнародною правосуб'єктністю;

3) система органів, що здійснюють управління та мають нормотворчі повноваження у сфері міжнародних відносин;

4) об'єднання 3 і більше держав, яке створене для виконання спільних цілей і завдань згідно з нормами міжнародного права;

5) об'єднання більше 10 держав, міжнародних організацій чи націй, які борються за своє самовизначення на основі міжнародної угоди.

2. Що з переліченого є міжнародними організаціями:

1) Комуністична партія Китаю, Міжнародний Трибунал з Югославії;

2) Генеральна Асамблея ООН, ЕКОСОП ООН;

3) ЮНЕСКО, НАТО;

4) Міжнародний комітет Червоного Хреста;

5) Рада глав держав СНД?

3. Однією з основних ознак міжнародної організації є підстава її створення, а саме:

1) договірна основа;

- 2) дарувальна основа;
- 3) міжнародна конференція;
- 4) усна домовленість;
- 5) декларація ООН.

4. *Найбільшим обсягом міжнародної правосуб'єктності володіють:*

- 1) міжнародні неурядові організації;
- 2) міжнародні міждержавні організації;
- 3) міжнародні громадські організації;
- 4) керівні органи міжнародних організацій;
- 5) усе вищеперелічене.

5. *Виділіть спеціалізовані установи ООН:*

- 1) ЮНЕСКО, МАГАТЕ, ІКАО, ЮНКТАД, ВООЗ, МОП;
- 2) НАТО, ОЧЕС, МВФ, ПАРЕ, СНД;
- 3) ЕКОСОП, МАР, ВПС;
- 4) Світовий банк, ЮНІСЕФ;
- 5) ОБСЄ, ГА, МЕРКОСУР, НАФТА.

6. *Хто може стати членом ООН:*

- 1) республіки;
- 2) суверенні держави;
- 3) колонії;
- 4) інші міжнародні організації, у т. ч. регіональні;
- 5) міжнародні господарські об'єднання?

7. *Одним з вищих керівних органів спеціалізованих установ ООН є:*

- 1) Конгрес;
- 2) Суд ООН;
- 3) Парламентська асамблея;
- 4) Виконавчий комітет;
- 5) ГА ООН.

8. *Перегляд Статуту ООН може відбуватися на:*

- 1) Економічній раді членів ООН;
- 2) Тимчасовій комісії ООН;
- 3) сесії ГА ООН;
- 4) Генеральній конференції членів ООН;
- 5) засіданні Міжнародного суду ООН.

9. Рада Безпеки ООН складається з 15 членів, серед яких виділяють:

- 1) постійних і тимчасових;
- 2) головних і допоміжних;
- 3) постійних і непостійних;
- 4) основних і спеціалізованих;
- 5) які призначаються Генеральним секретарем ООН і тих, які обираються шляхом голосування на сесії ГА ООН.

10. Який орган ООН покликаний створювати умови стабільності і благополуччя, необхідні для мирних і дружніх умов співіснування націй:

- 1) Рада Безпеки;
- 2) Економічна і Соціальна рада;
- 3) Секретаріат;
- 4) МВФ;
- 5) Рада з опіки?

11. За порядком прийняття нових членів міжнародні організації поділяються на:

- 1) загальні та спеціальні;
- 2) універсальні й регіональні;
- 3) відкриті та закриті;
- 4) міжурядові та неурядові;
- 5) тимчасові та постійні.

12. Принципами ООН є:

- 1) мирне вирішення міжнародних спорів;
- 2) розв'язання внутрішніх конфліктів усередині держав;
- 3) суверенна рівність держав;
- 4) обов'язкове приєднання до регіональних, універсальних міжнародних організацій;
- 5) міжнародне співробітництво у розв'язанні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру.

13. Регіональними міжнародними організаціями є:

- 1) НАТО, ООН, МАГАТЕ, СОТ;
- 2) Економічний суд СНД, Комісія з прав людини;
- 3) Дунайська комісія, Постійна палата третейського суду;

- 4) СНД, ГУУАМ, ОБСС, ЄС, РЄ, ОАД, ОАЄ;
- 5) ГА ООН, Ліга націй, ІКАО, ВОІВ.

14. Міжнародний Суд ООН складається з:

- 1) 15 членів, які обираються строком на 9 років;
- 2) 20 членів, які обираються безстроково;
- 3) 25 членів, строк повноважень яких визначає ГА ООН;
- 4) 18 членів, строк повноважень яких 7 років;
- 5) вирішується при розгляді кожної справи.

15. Пріоритетними цілями ОБСС є:

- 1) моральність, передбачуваність, стабільність, щирість міжнародних відносин;
- 2) виявлення зовнішніх ворогів і вирішення з ними суперечок;
- 3) входження у міжнародне співтовариство на цивілізованих умовах;
- 4) розгляд територіальних претензій;
- 5) безпека на основі взаємовигідного співробітництва.

16. Де активно використовується інститут спостерігачів:

- 1) в органах міжнародних організацій;
- 2) на міжнародних конференціях;
- 3) на сесіях Верховної Ради України;
- 4) на засіданнях Кабінету Міністрів України;
- 5) на виборах Президента України?

17. Виділіть міжнародні нормативно-правові документи, які приймаються в рамках ЄС і які мають обов'язкову юридичну силу:

- 1) договори про заснування ЄС;
- 2) «м'яке право ЄС»;
- 3) директиви;
- 4) рішення;
- 5) програми.

18. Які міжнародні нормативно-правові акти приймають у рамках Ради Європи:

- 1) резолюції;
- 2) укази;
- 3) конвенції;
- 4) хартії;
- 5) декрети?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Чому правосуб'єктність міжнародних організацій є обмеженою?
2. Яка стандартна структура органів міжнародної організації, використовувана в системі ООН?
3. Які історичні передумови створення ООН?
4. Які цілі НАТО?
5. Яка держава може стати членом НАТО?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Відповідальність і санкції в міжнародному праві. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів

Поняття відповідальності у міжнародному праві. Її мета, функції і підстави. Класифікація правопорушень, що тягнуть за собою міжнародно-правову відповідальність. Обставини, що виключають міжнародно-правову відповідальність.

Міжнародно-правова відповідальність міжнародних організацій.

Мирні засоби вирішення міжнародних спорів політичного і юридичного характеру. Реалізація принципу мирного вирішення міжнародних спорів при участі міжнародних організацій (ОБСЄ, Ради Європи, ЄС та ін.).

Безпосередні переговори. Факультативні та обов'язкові консультації. Добрі послуги і посередництво. Міжнародні слідчі комісії. Узгоджувальні комісії (порядок формування, процедура роботи).

Теми рефератів

1. Абсолютна відповідальність держав: підстави виникнення і умови реалізації.
2. Відповідальність міжнародних організацій.
3. Добрі послуги і посередництво: спільне і відмінне.
4. Юрисдикція Міжнародного суду ООН.
5. Створення Міжнародного кримінального суду: правова основа діяльності і процедура розгляду справ.

Спеціальні терміни

Держава-деліквент, контрибуція, матеріальна відповідальність, міжнародно-правова відповідальність, міжнародний злочин, політична відповідальність, злочини міжнародного характеру, репарації, репресалії, реституція, ресторація, реторсії, санкції, сатисфакція, субституція, ембарго.

Добрі послуги, консультації, міжнародний арбітраж, посередництво, примирення, слідчі комісії.

Задачі

Задача 1. У 1944 р. Й.В. Сталін запропонував, щоб головні нацистські воєнні злочинці були засуджені до смертної кари «після швидко проведеного судового процесу». Це мотивувалося тим, що сумнівів щодо вини таких осіб бути не може. Одночасно була висловлена пропозиція про те, що при призначенні головним воєнним злочинцем Німеччини і її сателітів покарання у вигляді довічного тюремного ув'язнення, судовий розгляд не є обов'язковим.

1. Як співвідносяться перелічені пропозиції Й.В. Сталіна з основними процесуальними принципами Статутів Нюрнберзького і Токійського воєнних трибуналів?

2. У чому специфіка відповідальності за міжнародні злочини?

Задача 2. У 1982 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Декларації про мирне розв'язання міжнародних суперечок, у якій зверталася увага держав-членів «на можливості, надані Міжнародним судом для врегулювання спорів юридичного характеру». У Декларації також зазначалося, що такі суперечки повинні передаватися сторонами в Міжнародний суд відповідно до положень його Статуту.

1. Які функції Міжнародного суду ООН?

2. Як Ви розумієте «обов'язкову юрисдикцію Міжнародного суду» відповідно до його Статуту і які умови її визнання?

Задача 3. Між державами А і В виникла суперечка з приводу застосування договору про співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища. У ньому зазначається, що суперечки з приводу застосування і тлумачення договору будуть передаватися до Міжнародного суду ООН. Договір набрав сили без яких-небудь застережень.

Держава В не дала згоди на передавання суперечки саме в Міжнародний суд. Вона вважає, що найкращим способом вирішення протиріч, що виникли, буде створення арбітражного органу.

1. Чи може Міжнародний суд прийняти суперечку до розгляду, якщо вона передана йому тільки державою А?

Тема дискусії

Абсолютна відповідальність держав: підстави виникнення і умови реалізації.

Тестові завдання

1. *Міжнародно-правовою відповідальністю у широкому розумінні є:*

1) система покарань та інших юридичних заходів матеріального і політичного характеру, які можуть наставати за вчинення особливо небезпечних злочинів;

2) негативні юридичні наслідки, що настають для суб'єкта міжнародного права внаслідок порушення ним міжнародного правопорядку як цілісної системи правових відносин;

3) сукупність різних видів відповідальності, які передбачені кримінальними законами окремих держав – членів світового співтовариства;

4) вид юридичної відповідальності, що настає для держави за порушення нею міжнародних договірних зобов'язань;

5) відповідальність, обсяг якої визначають міжнародні судові інституції з метою покарання винних і попередження злочинності.

2. *Які існують види відповідальності у міжнародному праві:*

1) матеріальна та дисциплінарна;

2) кримінальна, цивільна, адміністративна;

- 3) військова та мирна;
- 4) матеріальна та політична;
- 5) неполітична та нематеріальна?

3. Основним елементом міжнародного правопорушення є:

- 1) протиправна поведінка;
- 2) злочинні посягання;
- 3) міжнародні цивільно-правові відносини;
- 4) посадові особи;
- 5) публічні об'єкти.

4. Комісія міжнародного права виокремлює такі принципи міжнародно-правової відповідальності:

- 1) принцип, що встановлює відповідальність стосовно всіх міжнародно-протиправних дій держави;
- 2) принцип, що визначає суб'єктів таких діянь;
- 3) принцип, що визначає умови відсутності міжнародно-протиправних дій;
- 4) принцип правомірного застосування мінімальної міжнародно-правової відповідальності;
- 5) принцип застосування внутрішнього права для визначення наявності цих дій.

5. Виділіть три основні групи злочинів проти людства:

- 1) злочини проти народу, проти держави, військові злочини;
- 2) злочини проти миру, проти безпеки, проти особи;
- 3) злочини проти власності, проти особи, воєнні злочини;
- 4) злочини проти миру, людства, воєнні злочини;
- 5) злочини проти суспільства, держави, особистості.

6. Хто є основним суб'єктом міжнародно-правової відповідальності:

- 1) народ;
- 2) держава;
- 3) міжнародна організація;
- 4) фізична особа;
- 5) юридична особа?

7. Постійним міжнародним судовим органом, який переслідує осіб за вчинення найсерйозніших злочинів, які викликають занепокоєння світового співтовариства і якщо це передбачено у його Статуті, є:

- 1) Міжнародний суд ООН;

- 2) Міжнародний кримінальний суд;
- 3) Міжнародний воєнний трибунал;
- 4) Міжнародна палата третейського правосуддя;
- 5) Міжамериканський суд з прав людини.

8. *Найнебезпечнішими злочинами проти миру є:*

- 1) тероризм;
- 2) геноцид, апартеїд;
- 3) колоніалізм;
- 4) агресивна війна;
- 5) екоцид.

9. *Виділіть обставини, які виключають настання міжнародно-правової відповідальності:*

- 1) форс-мажор, лихо, непередбачуваний випадок;
- 2) певні заходи у відповідь на міжнародно-протиправну дію;
- 3) відсутність норми, яка передбачає відповідальність, у національному законі;
- 4) крайня необхідність, законна оборона;
- 5) заперечення держави щодо притягнення її громадянина до відповідальності.

10. *Які підстави настання міжнародно-правової відповідальності:*

- 1) юридичні, фактичні, процесуальні;
- 2) матеріальні та нематеріальні;
- 3) фактичні та уявні;
- 4) національні та міжнародні;
- 5) національні фактичні, міжнародні процесуальні?

11. *Які існують форми матеріальної відповідальності у міжнародному праві:*

- 1) реституція та субституція;
- 2) ординарна репарація;
- 3) надзвичайна сатисфакція;
- 4) дисциплінарна та цивільна;
- 5) кримінальна, цивільна, адміністративна?

12. *Виділіть форми політичної відповідальності у міжнародному праві:*

- 1) ресторація, сатисфакція;
- 2) реституція, субституція;
- 3) післявоєнна окупація, міжнародний трибунал;

- 4) демілітаризація;
- 5) обмеження міжнародної правосуб'єктності.

13. Санкції у міжнародному праві — це:

- 1) способи забезпечення ефективності норм права у період війни та інших збройних конфліктів;
- 2) застосування примусових заходів у міжнародних відносинах з використанням чи без використання матеріальної сили;
- 3) спосіб забезпечення прав держави як суб'єкта міжнародного права самостійно чи за допомогою міжнародних організацій;
- 4) спосіб забезпечення органами державної влади примусового виконання законів і підзаконних актів, рішення судових органів тощо шляхом примусу;
- 5) способи забезпечення міжнародно-правових норм як примусовими, так і непримусовими засобами.

14. Виділіть індивідуальні санкції у міжнародному праві:

- 1) реторсії та репресалії;
- 2) виключення з міжнародної спільноти;
- 3) невизнання, розрив відносин, самооборона;
- 4) позбавлення міжнародної правосуб'єктності;
- 5) реституції, субституції, репарації.

15. За допомогою міжнародних організацій не здійснюються такі форми санкцій:

- 1) колективні збройні заходи;
- 2) реторсії і репресалії;
- 3) виключення з міжнародного спілкування;
- 4) призупинення, відмова у членстві в організації;
- 5) колективна самооборона.

16. Міжнародно-правові засоби забезпечення миру і запобігання війни — це:

- 1) система колективної безпеки;
- 2) військова інтервенція;
- 3) роззброєння;
- 4) нейтралітет;
- 5) усі силові засоби.

17. Превентивна дипломатія — це:

- 1) дії, спрямовані на запобігання спорам між сторонами, недопущення переростання їх на конфлікти та обмеження масштабів конфліктів (врегулювання спору до спалаху насильства);

- 2) дії, спрямовані на врегулювання спорів між сторонами за допомогою добрих послуг і посередництва;
- 3) дії, спрямовані на вирішення спорів між конфліктними сторонами передбаченими Статутом ООН заходами і способами;
- 4) таємні дипломатичні процедури;
- 5) колективна самооборона і законна оборона.

18. Що з нижчепереліченого не є видом міжнародно-правових способів мирного вирішення міжнародних спорів:

- 1) переговори і консультації;
- 2) добрі послуги і посередництво;
- 3) колективна самооборона;
- 4) законна оборона;
- 5) міжнародна судова процедура?

19. Виділіть види нейтралітету в міжнародному праві:

- 1) національний, іноземний;
- 2) традиційний, договірний;
- 3) внутрішній, зовнішній;
- 4) постійний, тимчасовий;
- 5) звичайний, надзвичайний.

20. Міжнародна арбітражна процедура – це:

- 1) передавання міжнародного спору на розгляд господарського суду третьої незацікавленої сторони, рішення якої є обов'язковим для всіх сторін;
- 2) примусове передавання міжнародного спору до слідчих, погоджувальних і судових процедур для прийняття відповідного рішення;
- 3) добровільна згода супротивних сторін передати свій спір на розгляд третьої сторони (третейський) розгляд, рішення якої є обов'язковим для супротивних сторін;
- 4) розгляд спору двох конфлікуючих сторін міжнародним судовим органом регіонального чи універсального характеру, рішення якого підлягають виконанню за згодою сторін;
- 5) розслідування міжнародним органом конкретних обставин спору за участю представників конфліктних сторін та міжнародних експертів.

21. Які, виходячи з міжнародної практики, можна виокремити стадії переговорного процесу:

- 1) виступ держави або інших суб'єктів міжнародного права з ініціативою проведення переговорів;

- 2) досягнення згоди з будь-якою міжнародною організацією про час, місце і рівень проведення переговорів;
- 3) вироблення процедури ведення переговорів;
- 4) прийняття міжнародного нормативно-правового акту, який можуть не підтримувати усі сторони переговорів;
- 5) добрі послуги і посередництво?

22. Виділіть форми діяльності ООН, які сприяють мирному розв'язанню спорів:

- 1) операції з підтримання миру;
- 2) гуманітарна інтервенція;
- 3) розвідувальна діяльність;
- 4) постконфліктне миробудівництво;
- 5) добрі послуги.

23. Міжнародна слідча процедура – це:

1) примусове передавання міжнародного спору до слідчих, погоджувальних і судових процедур для прийняття відповідного рішення;

2) передавання міжнародного спору на розгляд органів слідства, досудового слідства і дізнання третьої незацікавленої сторони, рішення яких є обов'язковими для всіх сторін;

3) розслідування міжнародним органом конкретних обставин і фактів, якщо міжнародні спори не зачіпають ні честі, ні істотних інтересів сторін;

4) добровільна згода супротивних сторін передати свій спір на третейський розгляд третьої сторони, рішення якої є обов'язковим для супротивних сторін;

5) розгляд спору двох конфліктуючих сторін міжнародним судовим органом, рішення якого підлягають обов'язковому виконанню.

24. Як можна класифікувати безпосередні дипломатичні переговори:

- 1) переговори глав держав;
- 2) переговори міністрів закордонних справ;
- 3) переговори міністрів внутрішніх справ;
- 4) переговори омбудсменів;
- 5) переговори без попередніх ультимативних умов, примусу, диктату і погроз?

25. Міжнародна погоджувальна процедура — це:

1) розгляд спорів у створюваних сторонами на паритетних засадах органах з метою з'ясування фактичних обставин і розробки проекту конкретних рекомендацій сторонам;

2) передавання міжнародного спору на розгляд національних комісій з примирення та арбітражу третьої незацікавленої сторони, рішення якої є обов'язковим для всіх сторін;

3) розслідування міжнародним органом конкретних обставин спору за участю представників конфліктних сторін та представників міжнародних організацій;

4) розгляд спору двох конфлікуючих сторін міжнародним судовим органом, рішення якого підлягають виконанню за згодою сторін;

5) добровільна згода супротивних сторін передати свій спір на розгляд миротворчих сил, місії спостерігачів тощо.

26. Виділіть види міжнародного третейського розгляду (арбітражу):

1) ізольований;

2) інституційний;

3) передавання міжнародного спору на розгляд органів слідства, досудового слідства і дізнання третьої незацікавленої сторони, рішення яких є обов'язковими для всіх сторін;

4) розслідування міжнародним органом конкретних обставин і фактів, якщо міжнародні спори не зачіпають ні честі, ні істотних інтересів сторін;

5) добровільна згода супротивних сторін передати свій спір на третейський розгляд третьої сторони, рішення якої є обов'язковим для супротивних сторін;

6) розгляд спору двох конфлікуючих сторін міжнародним судовим органом, рішення якого підлягають обов'язковому виконанню.

27. Як можна класифікувати безпосередні дипломатичні переговори:

1) переговори глав держав;

2) переговори міністрів закордонних справ;

3) переговори міністрів внутрішніх справ;

4) переговори омбудсменів;

5) переговори без попередніх ультимативних умов, примусу, диктату і погроз.

28. Відповідно до Статуту ООН у разі, якщо сторони не досягнуть розв'язання спору одним з передбачених мирних засобів, вони повинні прагнути врегулювати спір:

- 1) іншими погодженими між ними засобами;
- 2) силовими засобами;
- 3) гуманними засобами;
- 4) ефективними засобами;
- 5) судовими механізмами.

29. Посередництво — це

1) сприяння держав і міжнародних організацій, які не беруть участі у спорі, але яких держави — учасниці спору запросили взяти участь у переговорах з метою мирного врегулювання розбіжностей;

2) дії держави або міжнародної організації, які не беруть участі у спорі, з надання матеріальних можливостей для встановлення контакту і ведення переговорів між супротивними державами з метою створення умов для успішного розв'язання спорів;

3) заходи держав і міжнародних організацій, які не беруть участі у спорі, але самостійно ініціюють надання допомоги супротивним сторонам, щоб сприяти мирному врегулюванню розбіжностей;

4) будь-які дії і засоби держав, міжнародних організацій, у тому числі силові засоби для розв'язання спору між сторонами;

5) допомога (консультативна, аналітична, організаційна) окремих фізичних осіб, юридичних осіб, окремих держав щодо пошуку ефективних засобів розв'язання спору.

30. Виділіть міжнародні судові інституції, які уповноважені врегулювати спори між суб'єктами міжнародного права:

- 1) Міжнародний суд ООН;
- 2) Міжнародний адміністративний суд;
- 3) Економічний суд СНД;
- 4) Судова палата ЄС;
- 5) Судовий трибунал ОВСЄ.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Чи можлива міжнародна відповідальність за правомірну діяльність?
2. Які підстави міжнародної відповідальності існують?
3. За діяльність яких суб'єктів несе відповідальність держава?
4. Чи відповідає держава за дії приватних осіб?
5. У чому відмінність міжнародного правопорушення й недружнього акту?
6. Які підстави звільнення від міжнародної відповідальності існують?
7. Які види й форми міжнародної відповідальності існують?
8. Які види міжнародно-правових санкцій існують?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Поняття злочинів міжнародного характеру. Види злочинів міжнародного характеру (тероризм, фінансові злочини, незаконні операції з наркотиками і психотропними речовинами та інші). Багатосторонні і двосторонні міжнародні договори з питань боротьби зі злочинністю – правова основа співробітництва держав. Організаційно-правові форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю – надання допомоги в розшуку злочинців, обмін інформацією щодо злочинів і злочинців, спільне вивчення проблем злочинності, виконання доручень з кримінально-процесуальних питань.

Нюрнберзький і Токійський міжнародні військові трибунали. Робота Міжнародних трибуналів ООН для Югославії і Руанди. Створення і робота Міжнародного кримінального суду.

Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиція). Дія принципу «або видача, або кримінальне переслідування за законом утримуючої держави». Міжнародні стандарти поведіння з правопорушниками.

Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол. Історія створення, функції, повноваження і структура Інтерполу. Участь України в діяльності Інтерполу. Створення Європолу, основні напрями його діяльності.

Теми рефератів

1. Діяльність Національного центрального бюро Інтерполу в Україні.
2. Міжнародні стандарти поведження з правопорушниками.
3. Європол: історія створення і форми діяльності.
4. Нюрнберзький і Токійській міжнародні військові трибунали.
5. Проблема «відмивання брудних грошей» в міжнародній боротьбі зі злочинністю.

Спеціальні терміни

Європол, Інтерпол, екстрадиція.

Задачі

Задача 1. З огляду на неефективність дипломатичних каналів у міжнародному співробітництві поліцейських відомств і потребу у встановленні між ними безпосередніх контактів було прийнято рішення про створення Міжнародної комісії кримінальної поліції, і 1923 р. прийнято її Статут. Однак з 1956 р. розпочинається нова історія Інтерполу.

1. Перелічіть інші міжнародні організації, основним завданням яких є сприяння співробітництву держав у боротьбі зі злочинністю.

2. Охарактеризуйте діяльність Інтерполу протягом 1923–1956 рр.

3. Яка організаційна структура Інтерполу?

4. Які основні завдання і напрями діяльності Інтерполу?

5. Що таке «червоний циркуляр», «зелений циркуляр», «синій циркуляр», «чорний циркуляр»?

Задача 2. Згідно із сучасними тенденціями глобалізації вільний потік грошей і товарів доповнюється не менш потужним потоком ідей та інформації у результаті запровадження нових технологій як організації у сфері легальної економіки, так і організації зі злочинним умислом, пристосовуються до змін у реальному житті. Тому актуальним є проведення конференцій, конгресів, семінарів з питань боротьби зі злочинністю як на регіональному, так і на світовому рівнях, розробка і прийняття ефективних міжнародних правових документів у цій сфері.

1. Які Ви знаєте міжнародні органи боротьби зі злочинністю?

2. Охарактеризуйте сучасний стан боротьби з міжнародною злочинністю.

3. Яка роль ООН у попередженні транснаціональної організованої злочинності?

4. Яка роль національних правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю?

5. Наведіть приклади злочинів проти миру та людства, а також приклади боротьби світового співтовариства з ними.

6. Які міжнародно-правові акти прийняті за останнє десятиріччя, у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю?

Тестові завдання

1. Основними формами міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю є:

- 1) договірний механізм;
- 2) об'єднання пострадянських держав;
- 3) інституційний механізм;
- 4) національний механізм;
- 5) діяльність громадських організацій.

2. Транснаціональна злочинність – це:

1) явище, що виникло в результаті розвитку міжнародних економічних і соціальних відносин, інтеграційних процесів, тобто виходить за рамки національних відносин;

2) форма міжнародної діяльності організованих злочинних груп із залученням різних методів, у т. ч. примусових, в економічній та інших сферах життя (незаконний обіг наркотиків, викрадення і контрабанда транспортних засобів, культурних цінностей, зброї, торгівля людьми);

3) злочинність, що може заблокувати політичне життя двох і більше країн;

4) злочинність, об'єктом злочинних посягань якої є закрита технологічна інформація організацій і підприємств окремих країн;

5) поєднання різних видів злочинів, які не можна виявити без участі правоохоронних органів держав та міжнародних організацій.

3. Виділіть міжнародно-правові акти, які є джерелами співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю:

1) Декларація принципів і програма дій ООН у сфері попередження злочинності і кримінального правосуддя 1991 р.;

2) Конвенція СНД про правову допомогу у кримінальних цивільних і сімейних справах 1993 р.;

- 3) Конституція Російської Федерації 1993 р.;
- 4) Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р.

4. Екстрадиція – це:

- 1) передавання однієї держави іншій особі, яка скоїла злочин або підозрюється у скоєнні злочину;
- 2) зобов'язання суб'єкта міжнародного права відшкодувати завдані ними збитки за вчинення протиправного акту;
- 3) припинення правового зв'язку між індивідом і державою внаслідок вчинення протиправних дій;
- 4) висилка іноземця або особи без громадянства за порушення законодавства держави перебування;
- 5) надання притулку особі, яка переслідується за скоєння злочину в іноземній державі.

5. Цілями Інтерполу є:

- 1) створення і розвиток установ, що можуть успішно сприяти попередженню і боротьбі із загальною кримінальною злочинністю;
- 2) забезпечення і розвиток широкого взаємного співробітництва всіх органів поліції в рамках існуючого законодавства;
- 3) екстрадиція злочинців;
- 4) оголошення і попередження війни;
- 5) забезпечення функціонування регіональних організацій кримінальної поліції.

6. Які з наведених ознак є ознаками організованої злочинної групи:

- 1) стійке об'єднання трьох і більше осіб;
- 2) єдиний план дій для всіх учасників групи;
- 3) постійна ротація керівництва;
- 4) відсутність ієрархічної структури;
- 5) розподіл функцій між учасниками групи?

7. Виділіть органи, які не є головними інституціями ЄС, а створені для виконання конкретних технічних, наукових і управлінських завдань ЄС у сфері боротьби з міжнародною злочинністю:

- 1) Європейська агенція авіаційної безпеки, Європейська агенція морської безпеки;
- 2) Євроюст, Європол;
- 3) Європейський центр моніторингу расизму та ксенофобії;

- 4) Європарламент, Суд ЄС;
- 5) Європейський суд з прав людини.

8. *Галузь міжнародного права, яка складається з принципів і норм, що визначають форми і принципи співробітництва держав із запобігання та розкриття транснаціональних злочинів, принципи поводження з правопорушниками і підстави виконання покарань – це:*

- 1) міжнародне поліцейське право;
- 2) міжнародне кримінальне право;
- 3) міжнародне судове право;
- 4) порівняльне кримінальне право;
- 5) порівняльне поліцейське право.

9. *Вищим органом управління Інтерполу є:*

- 1) Генеральний секретаріат;
- 2) Національне центральне бюро;
- 3) Центральне бюро;
- 4) Генеральна асамблея;
- 5) Сесія, на якій обов'язково присутні генеральний секретар та головні радники.

10. *Профілактика злочинності не передбачає:*

- 1) усунення та нейтралізації криміногенних факторів, які її детермінують;
- 2) попередження суспільно небезпечних діянь;
- 3) виявлення злочинів;
- 4) розробку і підписання багатосторонніх договорів;
- 5) зміцнення довіри до кримінальної поліції.

11. *Співробітництво у сфері боротьби з міжнародною злочинністю не здійснюється за такими напрямками:*

- 1) співробітництво у рамках універсальних міжнародних організацій;
- 2) співробітництво держав на регіональному рівні;
- 3) залучення слідчих органів держав до розвідувальної, миротворчої діяльності;
- 4) розробка і підписання двосторонніх і багатосторонніх договорів;
- 5) залучення поліцейських служб і органів розслідування іноземних держав для виявлення певних видів злочинів і злочинців.

12. Принципи боротьби зі злочинністю — це принципи:

- 1) законності;
- 2) взаємодії і гласності;
- 3) перевага примусу над іншими формами впливу;
- 4) комплексності;
- 5) субсидіарності і пропорційності.

13. Що є завданням Європолу:

- 1) координація оперативно-розшукової діяльності на двосторонньому рівні в Європі;
- 2) координація оперативно-розшукової діяльності в масштабах усієї Європи;
- 3) допомога у налагодженні контактів у сфері нелегальної міграції, торгівлі людьми, перевезенні радіоактивних матеріалів, виробництва і розповсюдження наркотиків;
- 4) направлення запитів до Суду ЄС та Європейської Ради щодо підготовки звітів та аналізу злочинів;
- 5) тісне співробітництво з метою попередження та боротьби з організованою міжнародною злочинністю?

14. Що є предметом міжнародного поліцейського співробітництва:

- 1) співробітництво судових установ та суддів на міжнародному рівні;
- 2) механізми реалізації кримінальної політики;
- 3) адміністративна політика держав;
- 4) співробітництво держав у сфері наркотичного обігу, торгівлі людьми і злочинності на регіональному рівні;
- 5) розробка і підписання багатосторонніх договорів.

15. Чи є Україна членом Інтерполу? Якщо так, то з якого року:

- 1) з 1996 р.;
- 2) з 1993 р.;
- 3) з 2001 р.;
- 4) асоційований член з 1996 р.;
- 5) не є членом Інтерполу?

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

ТЕСТ 1

Оберіть правильні відповіді.

1. Держава може сформулювати застереження:

- 1) при підписанні договору;
- 2) при ратифікації договору;
- 3) при підписанні, ратифікації та приєднанні до договору;
- 4) при підписанні, ратифікації, прийнятті чи схваленні договору чи при приєднанні до нього.

2. Якщо договір не передбачає іншого:

- 1) застереження може бути зняте в будь-який час, але для цього потрібна згода держави, яка прийняла застереження;
- 2) застереження може бути зняте в будь-який час, і для цього не потрібно згоди держави, яка прийняла застереження;
- 3) застереження не може бути зняте до отримання згоди держави, яка прийняла застереження.

3. Оберіть правильну відповідь:

- 1) договір не може створювати обов'язків для третіх держав.
- 2) договір не може створювати обов'язків для третіх держав без їх згоди.
- 3) обов'язки для третіх держав виникають з положень договорів, що стосуються цих держав.

4. Європейський суд з прав людини може прийняти заяву до розгляду:

- 1) тільки після того, як були використані всі національні засоби захисту, і впродовж шести місяців від дати прийняття остаточного рішення.
- 2) незалежно від дати, коли було прийняте рішення національним судом найвищої інстанції.
- 3) не раніше як після шести місяців після розгляду справи шляхом процедури національного чи міжнародного розслідування.

5. Згідно з міжнародним звичаєвим правом:

- 1) якщо не всі держави погоджуються із застереженням держави В, ця держава більше не може бути стороною договору;

2) якщо не всі держави погоджуються із застереженнями держави А, така держава може розглядатись як сторона конвенції, якщо ці застереження не суперечать предметові і меті конвенції.

6. Оберіть правильну відповідь:

1) посол та консул користуються однаковою недоторканістю та імунітетом у державі перебування;

2) консул має лише функціональний імунітет щодо дій, які вчиняються ним при виконанні консульських функцій.

ТЕСТ 2

Оберіть правильні відповіді.

1. Право шукати притулку від переслідувань в інших країнах і користуватися цим притулком гарантується:

1) загальною декларацією прав людини;

2) міжнародним пактом про громадянські та політичні права;

3) обома зазначеними міжнародними актами.

4) жодним із зазначених міжнародних актів.

2. Держава може сформулювати застереження:

1) при підписанні договору;

2) при ратифікації договору;

3) при підписанні, ратифікації та приєднанні до договору;

4) при підписанні, ратифікації, прийнятті чи схваленні договору чи при приєднанні до нього.

3. Згідно з Міжнародним пактом про економічні, соціальні і культурні права ЕКОСОП розглядає:

1) доповіді держав про вживані ними заходи і про прогрес на шляху до додержання прав, визнаних у Пакті;

2) скарги індивідів про порушення прав, які надаються їм Пактом;

3) доповіді, що стосуються прав людини і подаються спеціалізованими установами;

4) доповіді, що стосуються прав людини і подаються державами, а також доповіді, що стосуються прав людини і подаються спеціалізованими установами.

4. Якщо договір не передбачає іншого:

- 1) застереження може бути зняте в будь-який час, але для цього потрібна згода держави, яка прийняла застереження;
- 2) застереження може бути зняте в будь-який час, і для цього не потрібна згоди держави, яка прийняла застереження;
- 3) застереження не може бути зняте без згоди всіх держав — сторін договору.

5. Право на вільне пересування і свобода вибору місця проживання:

- 1) не може бути об'єктом жодних обмежень;
- 2) може бути об'єктом обмежень, які передбачені законом.
- 3) може бути об'єктом обмежень, які передбачені законом, які є необхідними для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення або прав та свобод інших;
- 4) може бути об'єктом обмежень, які є необхідними для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення або прав та свобод інших.

6. Комітет з прав людини приймає повідомлення про порушення зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські та політичні права:

- 1) коли вони зроблені будь-якою державою — учасницею договору і стосуються держави-учасниці, яка зробила заяву про визнання для себе компетенції цього Комітету;
- 2) коли вони стосуються будь-якої держави, яка ратифікувала Міжнародний пакт про громадянські і політичні права;
- 3) коли вони подані державою-учасницею, яка зробила заяву про визнання для себе компетенції цього Комітету і стосуються держави-учасниці, яка зробила таку заяву.

ТЕСТ 3

Оберіть правильні і найбільш повні відповіді.

1. Глава консульської установи повинен бути забезпечений акредитуючою державою:

- 1) консульським патентом;
- 2) консульським патентом або подібним йому актом про призначення;
- 3) екзекватурою;
- 4) вірчою грамотою.

2. Дипломатичний агент користується імунітетом від цивільної та адміністративної юрисдикції:

1) у всіх випадках, за винятком позовів, які стосуються його професійної та комерційної діяльності поза межами його офіційних функцій;

2) у всіх випадках;

3) у всіх випадках, за винятком позовів, які належать до будь-якої приватної нерухомої власності на території держави перебування, якщо тільки він не володіє нею для цілей місії;

4) у всіх випадках, за винятком позовів, які стосуються приватної нерухомої власності, правонаступництва та комерційної діяльності у державі перебування не для цілей місії.

3. Консульська посадова особа:

1) може бути уповноваженою на вчинення дипломатичних актів тільки за згодою держави перебування і без зміни її консульського статусу;

2) може бути уповноваженою на вчинення дипломатичних актів без згоди держави перебування за рішенням акредитуючої держави;

3) не може бути уповноваженою на вчинення дипломатичних актів;

4) може бути уповноваженою на вчинення дипломатичних актів тільки за згодою держави перебування, але при цьому змінюється її консульський статус.

4. Держава перебування може оголосити персоною non grata:

1) главу дипломатичної місії, пояснивши причини такого рішення;

2) будь-якого члена дипломатичної місії, пояснивши причини такого рішення;

3) главу дипломатичної місії чи будь-якого члена дипломатичного персоналу без пояснення причин такого рішення.

5. Власті держави перебування:

1) не можуть заходити до консульської установи в жодному випадку;

2) можуть заходити до консульської установи тільки за згодою глави консульської установи;

3) згода глави консульської установи на вхід властей держави перебування може надаватися у разі пожежі чи іншого лиха, що вимагає невідкладних заходів захисту.

6. Оберіть правильну відповідь:

- 1) посол та консул користуються однаковою недоторканністю та імунітетом у державі перебування.
- 2) консул має лише функціональний імунітет щодо дій, які вчиняються ним при виконанні консульських функцій.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ТЕМИ «ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ»

ВАРІАНТ 1

1. Знайдіть правильну відповідь. За критеріями членства СНД може бути віднесена до:

- 1) міждержавних організацій;
- 2) недержавних організацій;
- 3) регіональних організацій.

2. Знайдіть правильну відповідь. Серед країн СНД договір про державний союз підписали:

- 1) Росія і Казахстан;
- 2) Росія і Білорусія;
- 3) Україна і Білорусія.

3. Знайдіть правильну відповідь. СНД було засновано:

- 1) після розпаду СРСР;
- 2) у грудні 1991 р. в Алма-Аті;
- 3) за рішенням представників колишніх союзних республік СРСР на нараді в Москві на початку 1992 р.

4. Знайдіть правильну відповідь. До складу Європейського Союзу не входять такі країни:

- 1) Норвегія, Швейцарія, Ісландія;
- 2) Туреччина, Угорщина, Швеція;
- 3) Албанія, Чехія, Португалія.

5. Знайдіть правильну відповідь. Єдине громадянство країн Євросоюзу встановлено:

- 1) Маастрихтською угодою 1992 р.;
- 2) Шенгенською угодою 1985 р.;
- 3) Амстердамським договором 1997 р.

6. Знайдіть правильну відповідь. Етапами становлення ЄС були:

- 1) підписання Римського договору;
- 2) створення ЄОВС;
- 3) ратифікація Північноатлантичного пакту.

ВАРІАНТ 2

1. Знайдіть правильну відповідь. Міжнародний валютний фонд має статус:

- 1) спеціалізованої установи ООН;
- 2) міжрегіонального об'єднання приватних банків;
- 3) світового представництва національних банків найбільш економічно розвинутих країн світу.

2. Знайдіть правильну відповідь. Яка з організацій не входить до групи Світового банку:

- 1) БАП;
- 2) МФК;
- 3) МВФ;
- 4) МБРР.

3. Знайдіть хибне твердження. Лондонський клуб кредиторів — це:

- 1) об'єднання провідних комерційних банків-кредиторів;
- 2) організація, яка займається врегулюванням заборгованостей, не забезпечених державними гарантіями;
- 3) контролюючий орган зі сплати державних боргів постсоціалістичних країн.

4. Знайдіть правильну відповідь. Характерними ознаками міжнародних організацій є:

- 1) наявність міжнародної угоди та членство країни;
- 2) постійно діючі органи на чолі зі спостерігачами;
- 3) наявність у складі юридичних і фізичних осіб країн-учасниць.

5. Знайдіть хибне твердження. До системи ООН належать:

- 1) п'ять регіональних економічних комісій;
- 2) Економічна та Соціальна Рада (ЕКОСОП);
- 3) Всесвітній аналітичний центр.

6. Знайдіть хибне твердження. В діяльності ООН:

- 1) економічна сфера є пріоритетною;
- 2) економічні питання складають 70% роботи Секретаріату ООН;
- 3) економічні питання не розглядаються, оскільки головна мета – політичне співробітництво.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
З ТЕМИ «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І МИРНЕ ВИРІШЕННЯ
СПОРІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ»

ВАРІАНТ 1

1. Суб'єктами відповідальності в міжнародному праві є:

- 1) народи, що борються за незалежність;
- 2) голови держав;
- 3) держави;
- 4) транснаціональні корпорації.

2. Формами відповідальності в міжнародному праві можуть бути:

- 1) моральна відповідальність; матеріальна відповідальність;
- 2) публічна відповідальність;
- 3) політична відповідальність.

3. Санкції в міжнародному праві – це:

- 1) обов'язок виплатити штраф;
- 2) розрив дипломатичних відносин;
- 3) взяття під варту керівників держав-правопорушників;
- 4) припинення транспортних зв'язків і торговельно-економічних відносин.

4. Правомірно нанесена державою шкода іншим державам несе відповідальність:

- 1) політичну;
- 2) матеріальну;
- 3) деліктну;
- 4) абсолютну.

5. Право міжнародної безпеки включає:

- 1) мирні засоби вирішення спорів;
- 2) відшкодування постраждалим державам шкоди в натуральній формі;

- 3) ембарго і бойкот у відношенні до правопорушника;
- 4) запобіжні заходи щодо агресії.

6. Постійна палата третейського суду в Гаазі має статус:

- 1) регіонального відділення Міжнародного суду ООН;
- 2) інституційного комерційного арбітражу;
- 3) Вищого європейського економічного суду;
- 4) Інституційного арбітражу із суперечок держав.

ВАРІАНТ 2

1. Відповідальність у міжнародному праві – це:

- 1) обов'язок держави періодично звітувати в ООН;
- 2) юридичні наслідки для суб'єктів міжнародного права в результаті порушення ними міжнародно-правових зобов'язань;
- 3) юридичні дії держави із захисту своїх громадян за кордоном.

2. Форма відповідальності в міжнародному праві – це:

- 1) дотримання правил міжнародної ввічливості;
- 2) відповідальні дії дипломатичної служби закордонної держави в державі перебування;
- 3) засіб, за допомогою якого здійснюються несприятливі для порушника наслідки.

3. До видів матеріальної відповідальності відносять:

- 1) репресалії;
- 2) санкції;
- 3) репарації;
- 4) реторсію;
- 5) субституцію.

4. Абсолютна відповідальність держави настає у випадку:

- 1) проголошення державою війни іншій державі;
- 2) захоплення території іншої держави;
- 3) за правомірно нанесену шкоду;
- 4) неправомірне вилучення майна іншої держави.

5. Міжнародні конфлікти поділяють на:

- 1) суперечки;
- 2) ситуації;
- 3) бойкоти;
- 4) ембарго.

6. До системи міжнародного правосуддя входять:

- 1) Міжнародний суд із запобігання агресії;
- 2) Міжнародний трибунал по Югославії;
- 3) Європейський суд з прав людини;
- 4) Вищий апеляційний суд СНГ.

**ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
З ТЕМИ «МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»**

ВАРІАНТ 1

1. До компетенції ФАТФ входить:

- 1) боротьба з міжнародним трафіком наркотиків;
- 2) боротьба з піратством;
- 3) протидія відмиванню брудних грошей і фінансуванню тероризму;
- 4) боротьба з работоргівлею.

2. До злочинів проти людства відносять:

- 1) реквізиції;
- 2) контрибуції;
- 3) апатрид;
- 4) порушення проти законів і звичаїв війни.

3. До якого з видів злочину міжнародного характеру можна віднести тероризм:

- 1) посягання на особисті права людини;
- 2) злочини у відкритому морі;
- 3) злочини, які завдають шкоду економіці і соціальному розвитку;
- 4) злочини проти стабільності міжнародних відносин?

4. Нормативною основою боротьби з міжнародною злочинністю є:

- 1) універсальні і регіональні міжнародні конвенції;
- 2) резолюції Великої вісімки;
- 3) декларації держав;
- 4) двосторонні угоди про правову допомогу.

5. Україна була прийнята до Інтерполу:

- 1) у листопаді 1992 р.;
- 2) у жовтні 1993 р.;
- 3) у березні 1996 р.;
- 4) у квітні 2000 р.

6. Нормативною основою інституту екстрадиції є:

- 1) універсальні міжнародні конвенції;
- 2) регіональні угоди;
- 3) двосторонні договори про екстрадицію;
- 4) декларації ООН.

ВАРІАНТ 2

1. Екстрадиція не проводиться за таких умов:

- 1) особа є громадянином країни запиту;
- 2) злочини вчинені на території країни запиту;
- 3) в країні запиту винесено вирок за те ж правопорушення;
- 4) все перелічене.

2. Кримінальна відповідальність встановлюється:

- 1) за міжнародні злочини (злочини проти людства);
- 2) за правомірно заподіяну шкоду;
- 3) за злочини міжнародного характеру;
- 4) за глобальні правопорушення.

3. До якого виду злочинів міжнародного характеру належить работоргівля:

- 1) злочини економічного характеру;
- 2) злочини в районах бойових дій;
- 3) посягання на особисті права людини?

4. До компетенції Інтерполу належить:

- 1) розшук злочинців;
- 2) спостереження за поведінкою злочинців і підозрюваних;
- 3) розшук викрадених цінностей;
- 4) все перелічене.

5. Штаб-квартира Інтерполу розташована:

- 1) Лондоні;
- 2) Женеві;
- 3) Парижі;
- 4) Немає правильної відповіді.

6. До компетенції Міжнародного кримінального суду входять:

- 1) військові злочини;
- 2) серійні пограбування банків;
- 3) злочини проти людства;
- 4) піратські напади.

**ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ
З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»**

1) агреман	38) ембарго
2) автентичність	39) квазідержави
3) ад'юдикація	40) конкордат
4) адміністративно-технічний персонал	41) конвенція
5) акредитування	42) конститутивна теорія визнання
6) анексія	43) кумуляція
7) апатрид	44) консул
8) аташе	45) консульська екзекватура
9) багатонаціональні ріки	46) консульський округ
10) біженець	47) міжнародні ріки
11) біпатрид	48) натуралізація
12) васалітет	49) нейтралітет
13) визнання de facto	50) оптація
14) визнання de jure	51) парафування
15) визнання ad hoc	52) посередництво
16) вірча грамота	53) почесний консул
17) відклична грамота	54) правило альтерната
18) дебеляція	55) протекторат
19) декларативна теорія визнання	56) принцип tabula rasa
20) делімітація	57) принцип «права крові»
21) демаркація	58) принцип «права ґрунту»
22) демілітаризована територія	59) пролонгація
23) денонсація	60) пакт
24) депозитарій	61) редемаркація
25) державна територія	62) репресалії
26) джентльменська угода	63) ресторація
27) дипломатичний корпус	64) ратифікація
28) дипломатичний притулок	65) реституція
29) добрі послуги	66) репарації
30) доктрина Тобара	67) репатріація
31) доктрина Естради	68) soft law
32) дуайєн	69) hard law
33) дісмісл	70) jus cogens
34) застереження	71) субституція
35) Інтерпол	72) тальвег
36) інсуреція	73) трансферт
37) екстрадиція	74) цесія
	75) філіація

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

1. Поняття міжнародного права. Становлення і розвиток міжнародного права.
2. Поняття норм міжнародного права. Класифікація.
3. Основні принципи міжнародного права.
4. Види суб'єктів міжнародного права.
5. Держави – основні суб'єкти міжнародного права.
6. Визнання в міжнародному праві: форми та види.
7. Правонаступництво в міжнародному праві.
8. Поняття міжнародного договору.
9. Види міжнародних договорів.
10. Порядок і стадії укладання міжнародних договорів.
11. Застереження та поправки в міжнародних договорах.
12. Припинення дії міжнародного договору.
13. Поняття і види міжнародних організацій.
14. Організація Об'єднаних Націй: історія створення, правовий статус, головні органи.
15. Регіональні міжнародні організації.
16. Поняття і основні категорії населення.
17. Громадянство в міжнародному праві: способи набуття громадянства.
18. Припинення громадянства в міжнародному праві.
19. Подвійне громадянство і безгромадянство.
20. Поняття і види територій в міжнародному праві.
21. Способи придбання міжнародної території.
22. Державні кордони. Встановлення лінії державних кордонів.
23. Поняття дипломатичного права і його джерела.
24. Органи зовнішніх зносин держави.
25. Початок і припинення роботи дипломатичного представництва.
26. Глава і персонал дипломатичного представництва. Стадії призначення дипломата.
27. Функції дипломатичного представництва.
28. Дипломатичні привілеї та імунітети.
29. Дипломатичний протокол і церемоніал.
30. Поняття консульського права та його джерела.
31. Встановлення консульських відносин та започаткування консульств.
32. Консульські привілеї та імунітети.

33. Функції консульського представництва. Консульський округ.
34. Поняття і види міжнародних злочинів.
35. Види і форми відповідальності.
36. Відповідальність за правомірну діяльність.
37. Засоби вирішення міжнародних спорів.
38. Переговори, посередництво, добрі послуги.
39. Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол.
40. Екстрадиція в міжнародному праві.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Конституція України: прийнята на 5-й сесії ВР України 28 червня 1996 р. – К.: Юрінком Інтер., 1996. – 80 с.
2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй № 995_569 (поточна редакція від 24.10.1970р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
3. Заключний акт Народи з безпеки та співробітництва в Європі № 994_055, (поточна редакція від 01.08.1975 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
4. Віденська конвенція Про правонаступництво держав щодо договорів № 995_185 (дата підписання 23.08.1978 р., 06.11.1996 р. набрання чинності для України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
5. Віденська конвенція Про міжнародні договори № 995_118 (поточна редакція від 23.05.1969 р., приєднання 14.04.1986 р., підстава 2077_11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
6. Віденська конвенція Про дипломатичні зносини №995_048 (поточна редакція 21.03.1964 р., підстава 199а-06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
7. Конвенція Про спеціальні місії (поточна редакція від 08.12.1969 р., №995_092, дата приєднання 14.07.1993 р. підстава 3383-12) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
8. Європейська конвенція про видачу правопорушників (від 13.12.1957 р., №995_033 поточна редакція 26.02.2009, підстава 994-в17).
9. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р. № 1777-12, поточна редакція від 11.08.2013, підстава 406-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
10. Закон України «Про правонаступництво України» від 12.9.1991 р. № 1543-12, поточна редакція від 05.10.1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
11. Указ Президента України Про Консульський статут України від 02.04.1994 № 127/94 поточна редакція від 21.05.2002, підстава 474/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon2.rada.gov.ua
12. Антонович М. Міжнародне право: навч. посіб. / М. Антонович. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 384 с.
13. Баймуратов М.О. Міжнародне право / М.О. Баймуратов. – Х.: Одісей, 2009. – 704 с.
14. Анцелевич Г.О. Міжнародне право: підручник / Г.О. Анцелевич, О.О. Покрешук. – К.: Алерта, 2003. – 410 с.

15. Буткевич В.Г. Міжнародне право: підручник / В.Г. Буткевич, В.В. Мищик, О.В. Задорожний; за ред. В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.

16. Вольфганг Граф Витцтум. Международное право / Витцтум Вольфганг Граф; пер. с нем. В. Бергман, науч. ред. и сост. указ. Т.Ф. Яковлева. – М.: Инфотропик Медиа, 2011. – 992 с. – (Германская юридическая литература: современный подход).

17. Дмитрієв А.І. Міжнародне публічне право: практикум / А.І. Дмитрієв, А.С. Мацко, В.І. Муравйов – К., 2007. – 349 с.

18. Дмитрієв А.І. Міжнародне публічне право: навч. посіб. / А.І. Дмитрієв, В.І. Муравйов. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 672 с.

19. Кашкин С.Ю. Право Европейского союза: учебник для магистров; под ред. С.Ю. Кашкина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2012. – 1119 с. – (Серия: Магистр).

20. Колосов М.Ю. Действующее международное право: в 3-х т. / под ред. М.Ю. Колосова, Э.С. Кривчиковой. – М., 1999.

21. Пронюк Н.В. Практикум з міжнародного права: навч. посіб. / Н.В. Пронюк. – К.: КНТ, 2008. – 224 с.

22. Репецький В.М. Міжнародне гуманітарне право: підручник / В.М. Репецький, В.М. Лисик. – К.: Знання, 2007. – 467 с.

23. Черкес М.Ю. Міжнародне право: підручник / М.Ю. Черкес. – К.: Правова єдність, 2009. – 392 с.

Додаткова

1. Статут Організації Об'єднаних Націй 1945 р.
2. Статут Міжнародного суду справедливості 1945 р.
3. Статут ЮНЕСКО від 16.11.1945 р.
4. Статут Ради Європи від 5.5.1949 р.
5. Статут СНД від 22.1.1993 р.
6. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерпол).
7. Загальна декларація прав людини 1948 р.
8. Загальний акт Про мирне вирішення міжнародних суперечок 26.9.1928 р.
9. Міжнародний пакт Про громадянські та політичні права з Факультативним протоколом 1966 р.
10. Міжнародний пакт Про економічні, спеціальні і культурні права від 16.12.1966 р.
11. Віденська конвенція Про правонаступництво держав відносно державної власності, державних архівів і державних боргів від 8.4.1983 р.
12. Віденська конвенція Про представництва держав в їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14.3.1975 р.
13. Конвенція Про дискримінацію в галузі освіти від 14.12.1966 р.

14. Конвенція Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 1.11.1979 р.
15. Конвенція Про права дитини від 20.11.1989 р.
16. Конвенція СНД Про права та основні свободи людини від 26.5.1995 р.
17. Конвенція Про запобігання злочину геноциду і покарання за нього 1948 р.
18. Конвенція Про мирне вирішення міжнародних суперечок від 5.10.1907 р.
19. Конвенція Про міжнародну відповідальність за збитки, заподіяні космічними об'єктами від 29.3.1972 р.
20. Конвенція Про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства 1968 р.
21. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання 1984 р.
22. Конвенція Про привілеї та імунітети ООН від 13.2.1946 р.
23. Конвенція Про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН від 21.11.1947 р.
24. Конвенція Ради Європи щодо «відмивання» доходів від кримінальної діяльності від 8.11.1990 р.
25. Женевська конвенція Про захист цивільного населення під час війни 1949 р. та Протоколи I і II до Женевських конвенцій.
26. Конвенція з морського права 1982 р.
27. Манільська декларація Про мирне вирішення міжнародних суперечок від 15.11.1982
28. Принципи вирішення суперечок і положення процедури НБСЕ щодо мирного врегулювання суперечок від 8.2.1991 р.
29. Положення Про Національне Центральне бюро Інтерполу в Україні Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23.3.1993 р.
30. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 808 від 22.2.1993 р. Про заснування Міжнародного трибуналу для судового переслідування осіб, які відповідальні за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, здійснені на території колишньої Югославії.
31. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН в галузі попередження кримінального злочинства від 18.12.1991 р.
32. Угода глав держав СНД про власність колишнього СРСР за кордоном від 30.12.1991 р.
33. Угода між Російською Федерацією і Україною про взаємне визнання права і регулювання відносин власності від 15.1.1993 р.
34. Алексидзе Л.А. Некоторые вопросы теории международного права: императивные нормы / Л.А. Алексидзе. — Тбилиси, 1982.
35. Буроменський М.В. Міжнародний захист прав людини та права біженців / М.В. Буроменський. — К., 2002.

36. Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів / В.С. Бруз. – К.: Либідь, 1995. – 111 с.

37. Неліп М.І. Силовий захист прав людини: Питання легітимності в сучасному міжнародному праві / М.І. Неліп, О.О. Мережко. – К.: Наук. думка, 1998. – 192 с.

38. Робертсон Дж. Злочини проти людства: боротьба за правосуддя у всьому світі: пер. з англ. / Дж. Робертсон; наук. ред. М.О. Баймуратов. – Одеса, 2006.

39. Спеціалізовані установи ООН; за ред. В.С. Бруза. – К.: Либідь, 1995. – 116 с.

40. Суверенітет України і міжнародне право / відп. ред. В.Н. Денисов, В.І. Євінтов. – К.: Манускрипт, 1995. – 360 с.

41. Талалаєв А.Н. Право міжнародних договорів / А.Н. Талалаєв. – М., 1985. – Т. 2.

42. Україна в міжнародно-правових відносинах. – К.: Юрінком, 1996. – Книга І: Боротьба із злочинністю та взаємна правова допомога. – 1176 с.

43. Борги без активів // Політика і час. – 1995. – № 2. – С. 49–52.

44. Моцик О. Гарантія незворотності міжнародного визнання. Формування договірно-правової бази України / Політика і час. – 1997. – № 5–6. – С. 22–25.

Навчальне видання

Палєєва Юлія Сергіївна

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Збірник завдань для самостійної роботи

Редактор *М.С. Ярмолюк*

Комп'ютерна верстка *О.М. Гришкіна*

Підписано до друку 3.03.2015. Формат 60×84/16.

Ум. друк. арк. 5,58. Тираж 100 пр. Зам. № .

ПВНЗ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля».

49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В.І. Леніна, 18.

Тел. (056) 778-58-66, e-mail: gio@duerp.edu

Свідоцтво ДК № 4611 від 05.09.2013 р.

Віддруковано у ТОВ «Роял Принт».

49052, м. Дніпропетровськ, вул. В. Ларіонова, 145.

Тел. (056) 794-61-05, 04

Свідоцтво ДК № 4765 від 04.09.2014 р.